

Fai

1321

Birleşin, bytiin jer jyzinin jooqsýllary!

M. GELDIJIF.

731/425

DAJHAAN

ELIIPBIISI

IKINÇI JOOLA BASYLSYB.

Tyrkmenistaan Devlet Neşrijaaty.

AŞOJABAAT, 1929-nyj jyl.

Türkmenistan Devlet
Neşriyatlyň
basmahanasynda
baslydy.
Türkmenliit № 1379.
Basylan sanly 50.000.
Zaqaz № 4503.

Bibliothek der
Deutschen
Morgenländischen
Gesellschaft

Fai 1321

BİR-İKİ AQLBZ SÖZ.

Bu „Dajhaan eliipviisi“-de bəjleki „Qəzəl Qoşın“ hem „Oqlanlar“ eliipviileri kimiin, ses usuulənda dyzildi.

Bu eliipviininin bytiin matərjaalə şu yc bəlekden bəarat:

1) Hat tanıtma-savat cəqarma bəlegi (eliipvi bəlegi)

2) İctimaaqə durməşda kəpilenc dajhaanlara değışli bolan oquw matərjaallarə.

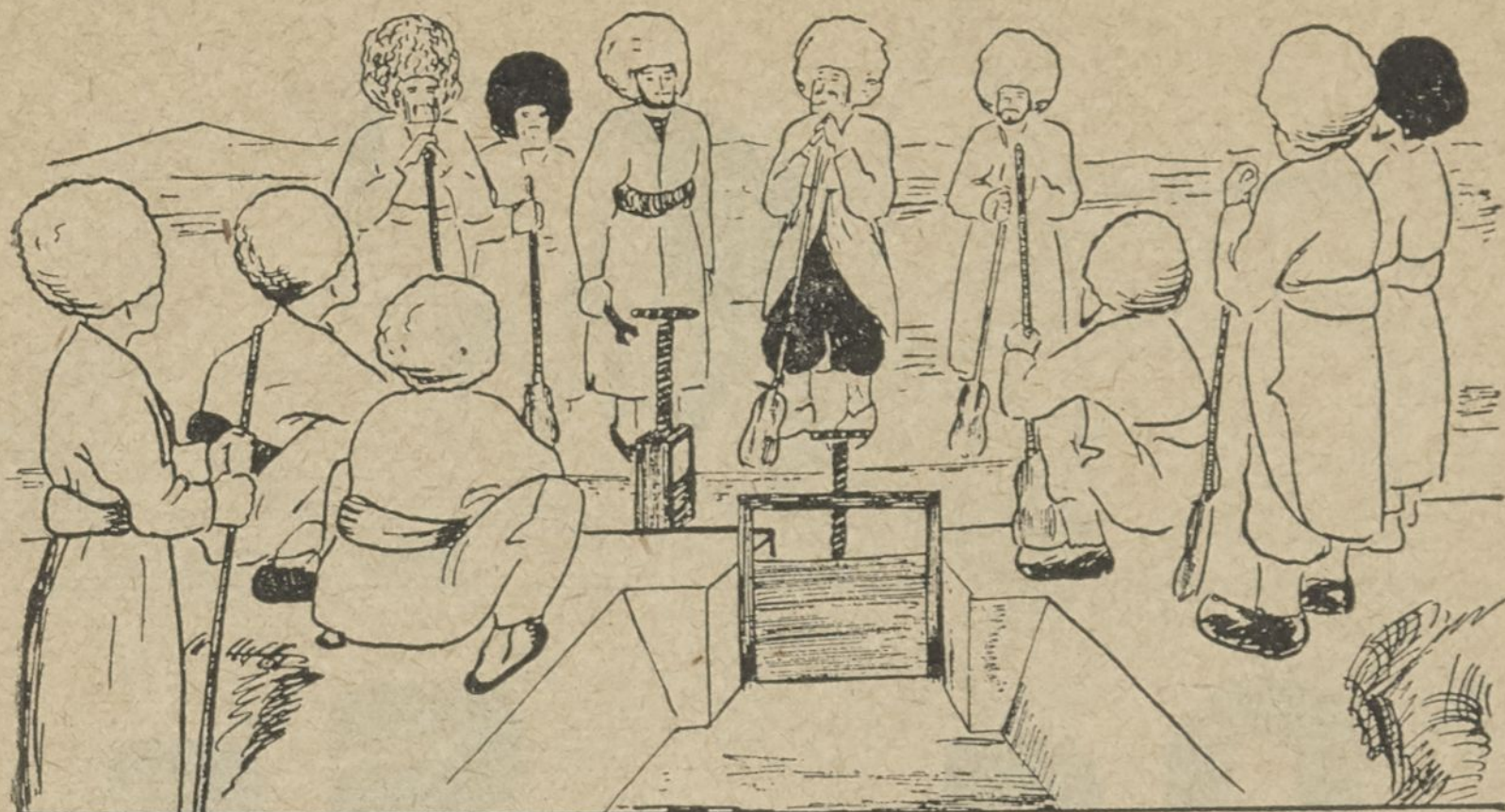
3) Şuraalar həkimetininin qurələşə, onəny dyip dilegi haqənda, dajhaanlara gerekli bolan kə bir kiçik maqaalaçəqlar.

Bu sonqə iki bəelim biir-biirinden bytiinleji ajrılmaan, belki ornə gelende ikisi-de aaralaşdırəbəraaq alənyəp barələ.

By eliipvi-de, bəjleki eliipviiler kimiin, ses usuulənda dyzildiginden, munəny-da oqətmaq usuulə şolar jaalə-dər.

M. Geldijif.

A A O O T T

A a O o T t

At.

A-ta.

Tat.

Ta-ta.

Aat.

Ot.

Oot.

Tot.

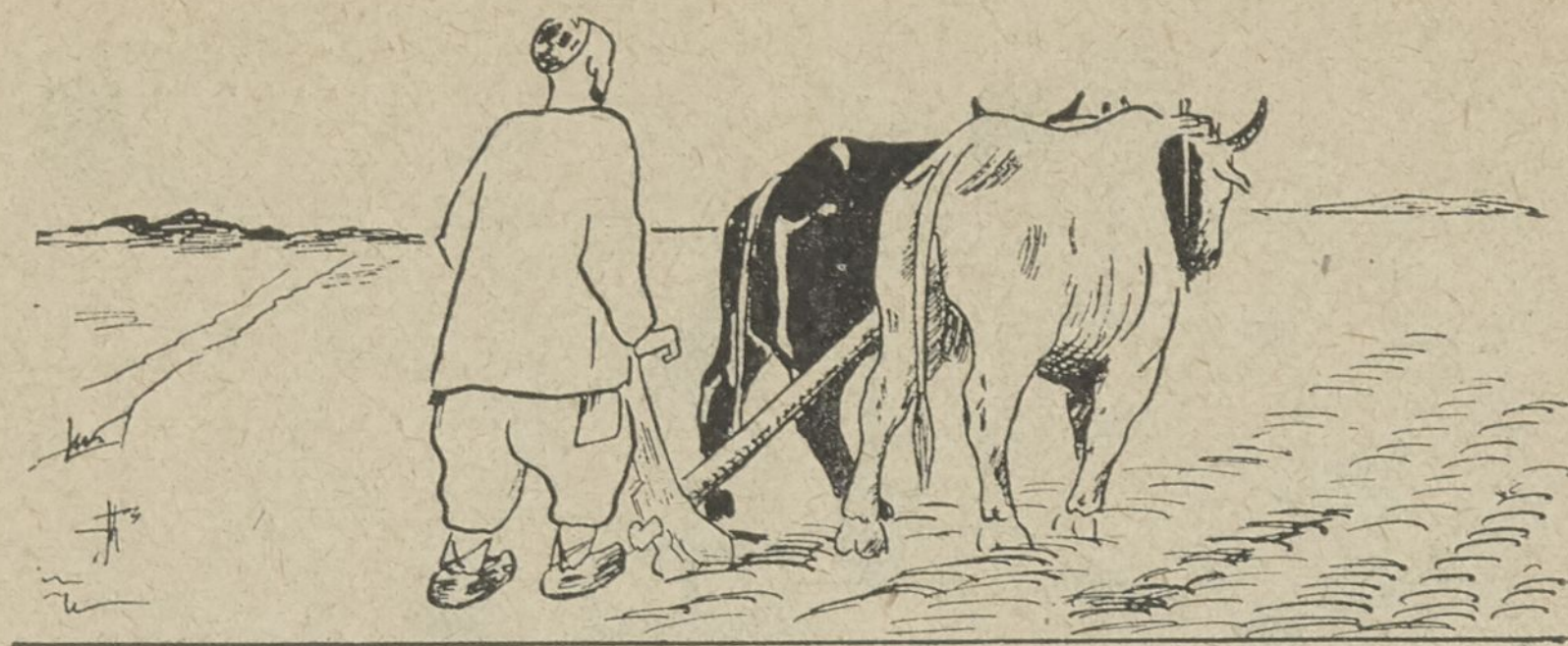
Ata, ot ota.

Ata. ot ota.

S o o r a q a r:

- 1) Joqarq̣ḅ suurata qaraaŋ!
- 2) Ol suuratda n̄me ḡerj̄ersin̄iz?
- 3) Olar kimler?
- 4) Olar n̄me īşlej̄erler?

*) Uz̄b̄n̄ cekimli ses ycin 2 joola jaz̄ljaan belgini, 2 belgi, diim̄en, bir belgi, dijip, hem-de jeke sesin̄ belgisi, dijip, evretmek gerek. Daq̄b̄ uz̄b̄n̄ cekimli ses bilen, q̄b̄sqa cekimliin̄ aj̄rtmas̄b̄n̄, saraq̄a başlaap, oq̄b̄ylara kitaap vermezden eŋ, h̄zirlik saraq̄laŋda oŋatqa d̄şindirip ētmeli-dir.

Qq **Şş**

Qq *Şş*

As.
Aaq.

Qoş.
Qaq.
Qaa-qa at qoş.

Qo-şa.
Qaaqa.
Ata, oq at.

Oq.
Şaat.

Qaaqa. at qoş.

S o o r a q l a r:

- 1) Joqarqь suuratda nəme gərjərsiniz?
- 2) Ol nəme işləjər?
- 3) Jer syrjən quraalb jaqşь-мь?

НН

ЬЬ

Н н

Ь ь

Аан-na.

Таа-na.

Naan.

Oon.

Б-шьq.

Qa-шьq.

Qo-шьn.

Ta-ньs.

О-qьs.

Qa-тьs.

Qat.

Qa-тьq.

Аn-na оqьь, qoшьna qatьs, оq atьs.

Анна, оqьь, qoшьna qatьs

S o o r a q l a r:

- 1) Joqarqь suuratda nәme gәrjәrsiniz?
- 2) Ol nәme iіshejәr?
- 3) El bilen toxьm sepmeк aamatль-мь, ma-
шьn bilen?

L L J j

l l j j

Al.	Ol.	Şol.	Qol.	Qool.
Taj.	Taaj,	Jol.	Jool.	Qoj.
AŞ-LBQ.	Ot-LBQ.	QBŞ-LBQ.	Al-QBŞ.	

QBŞLBQ qalla. Jaaşyl ot. Aaq jool.
 Aajlb, oqyb, aqyl al, qbşlbq qalla al. Aanna,
 qoşbna aşlbq taajbna. Tajlb, oq, at al, qoşbna
 qoşyl.

Qışlbq qalla al.

I i R r

l i ʒ ʒ

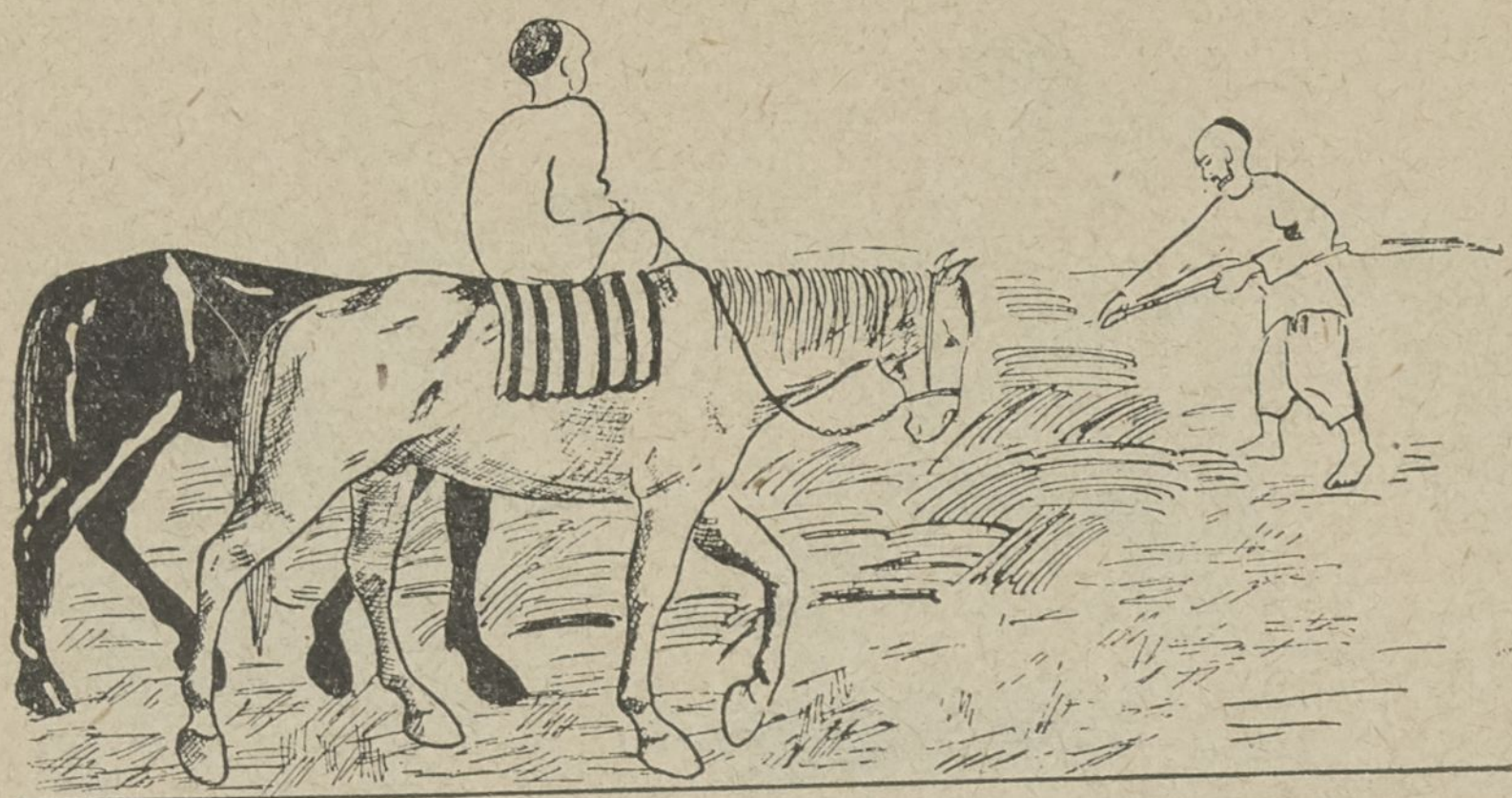
Or. O-raq. O-ryş. Aar. Aa-ra. Ar-tyl.
Tor. Ta-tar. A-tar. Iil. Iiş. Iir. Iil-i.
Qar-ry. Qa-raq. Qo-ryn. Ar-tyq. Taar.
Şaar. Qyr. Qbyr.

Qbyr at. Qara qaş. Aryq qoryn. Qoşyn jool.

Aqyl il. Oqaan qarry. Artyl işi.

Aajyl. Tajyl. Aaşyr. Aanna—artyla qoşyl.
Artq, taajynlan, iili oqyt. Jaltalar jatarlar, jaaş-
lar oqaarlar, qoşyna qoşylarlar. oq atarlar. Qar-
rylar tor atarlar.

Artq, taajynlan, iili oqyt.

Z z

B b

z z

b b

A-zaL. Jaz. A-jaz. Jaaz. Njza, Ja-zЫL.

Q-ЫZЫL. O-raaz. Qa-zaL.

BaL. Bar. Bir. Ba-jЬr. O-tЬz. Baş. Baaj.

Baş-ЛЬq. Baa-ba. Baaj-ЛЬq.

QЫZЫL qoşьn. Qarrь vaava. AqЫLLЬ vaşЛЬq. Atavaaj.
OтЬь vajЬr. BajЬrь azal al. Nazar, qЫZЫL qoşьna
jazЫL. oq at, vaajларь qЬr.

BaatЬr, atlan, aaqlarь vaarLa.
jaЛtalар jatarлар, oqaanлар ozarлар.

Oraax qЫZЫL qoşьna jazЫL.

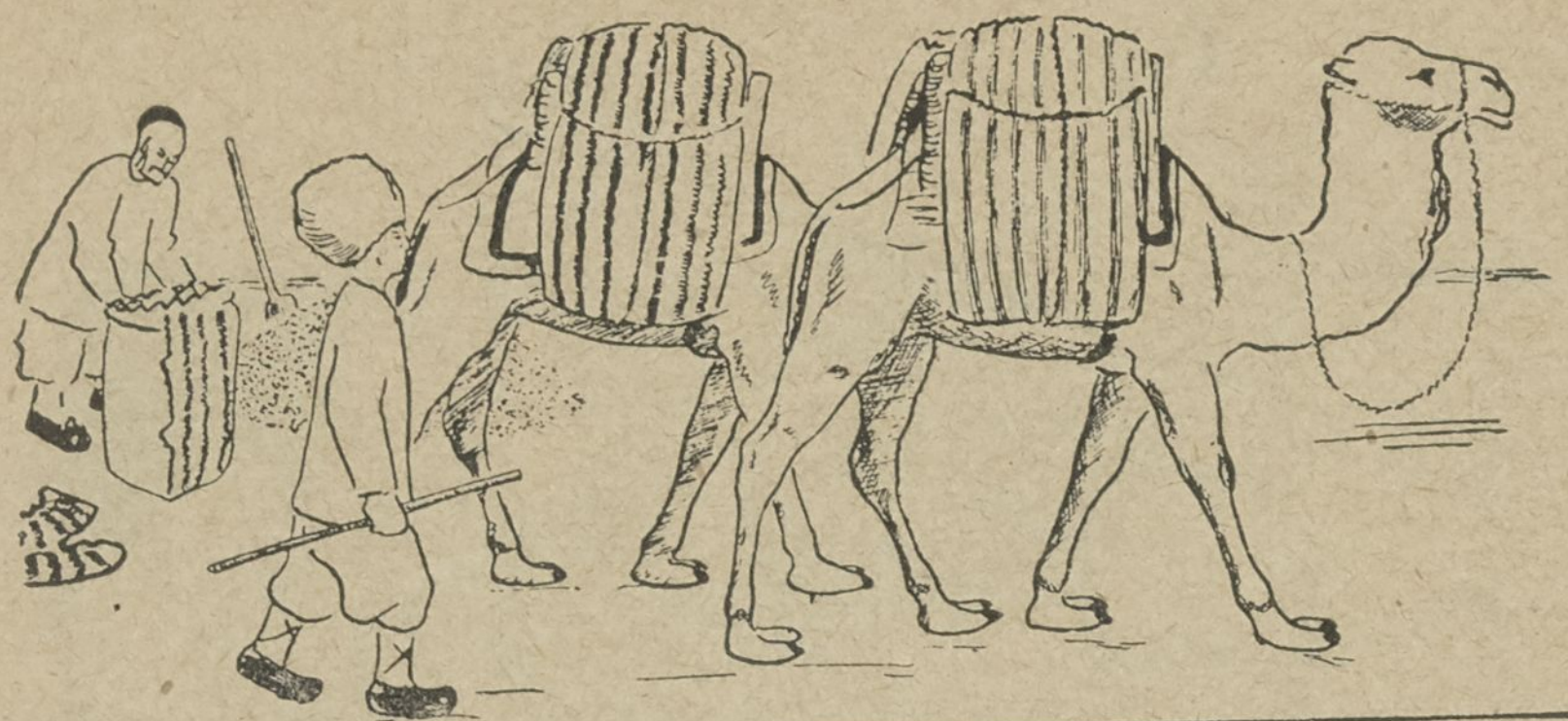
М М Е Е

М м Е е

El. Ber. Jer. Em. E-miir. Zaa-льм.
E-ne E-nem. Je-ne. Men. Maj. Ma-рь.
Me-ле Маал. Qa-zar-ma.

Maj aajь. Qarrь enem. Zaa-льм emiir. Bilimli iil.
Millii qoşьn. Aamatъ tьraaqtьr. Jaramaz azal.
Meret bilim alar, tьraaqtьr-ль वोлар. Baajlar,
zaa-льм emiirler jerine, bilim alan jaaş vatraqlar
отьr.

Meret, tьraaqtьr al.

D d

S s

d d

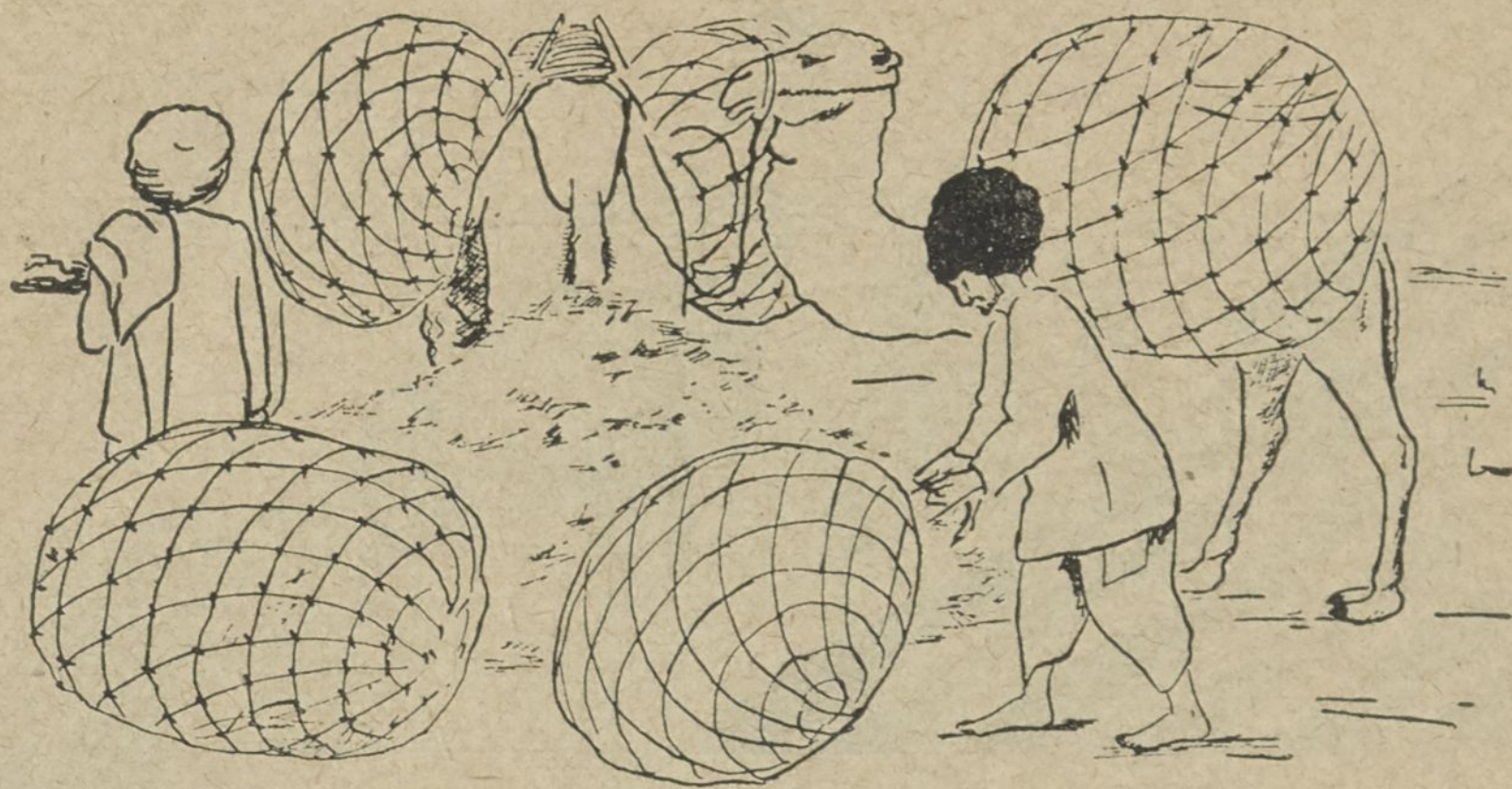
S s

Doon. Oo-dьn. Daş. Jool-daş. Aat-daş.
Boj-daş. Aa-dam. Naa-daan. Sen. Saan.
Saaman. Saa-вьн. Se-lin

Semiz qojьn. Qamsamool-jaaşlar. Bilimli, qьзыл
qoşьn. Naadaan baaj. Jaman aadat.

Biz-qamsamoollar, bilim aldьq, indi sosьjaалььзьма
ajaq vasdьq. Baaj jooqсьл aarasьnda doosльq
jooq-dьr, aarальq jool jooq-dьr. Jooqсьллар bir-
leşsin, baajlar jooq bolsьn. Baar şaatльq jooqсьл-
lara bolsьn. Qьзыл qoşьn—jooqсьллар taajьnda-dьr

*Baaj bilen jooqсьл aara-
sьnda doosльq jooq-dьr.*

К к

У у

К к

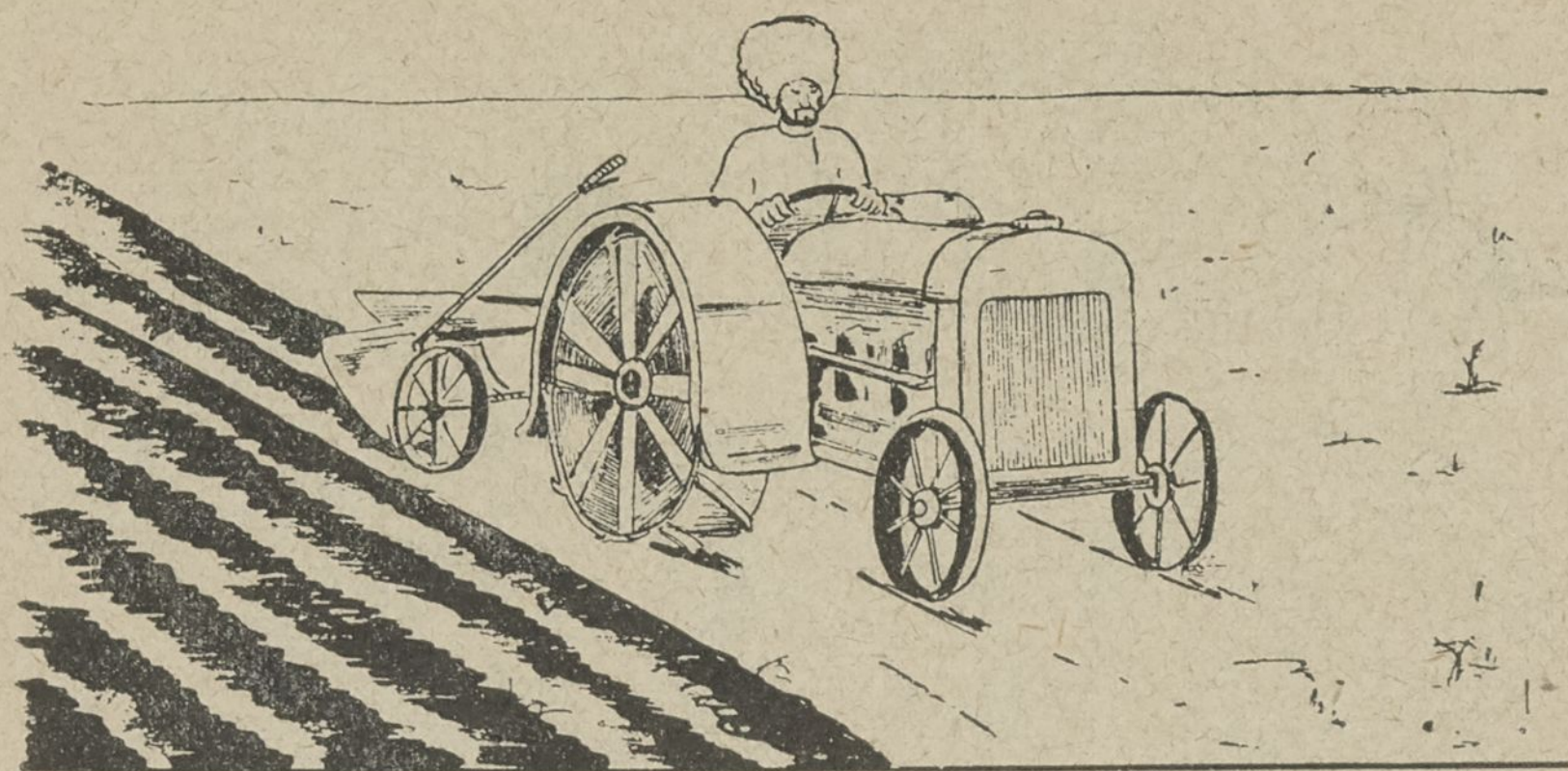
У у

Ek. E-kin. E-kiş. Di-kin. Ke-lem. E-lek.
Je-lek. Şe-ker. Te-ke. Ul-ke. U-me
U-zim. U-jişmek Tyrk-men.

Tyrkmenistaan.

Bitsin naadaanлыq, jaaşasъn jooqsъllar birliги!
Oraaz aaqлар bilen atлыşьqda jaralandь. Biz erki
qaan baraavarьna alдыq, ortaqlыq joolьn dyzdik,
qъzьl qosьna aşьlыq verdik. Qъzьllar—jooqsъllar
taajьnda, aaqлар—baajлар taajьnda-dьr.

Bilimsiz el-qolaq-dьr.

G g U u

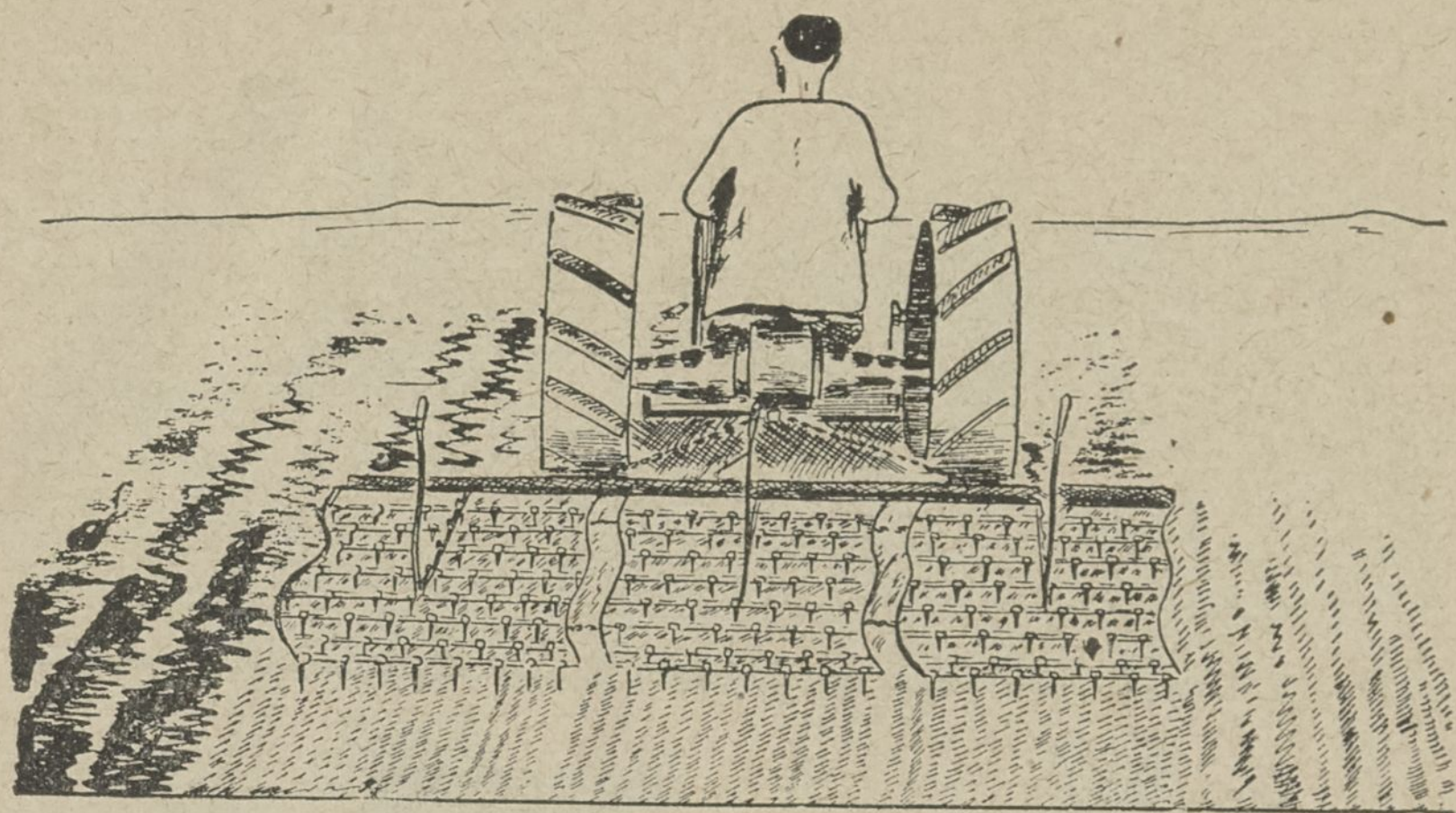
G g U u

Ut. Tut. Tur, Dur. Qur. Qu-rbş. Uun.
Uun aş. U-ta-mbş. Jal-qa-mbş. li-ge. Gyl.
Gyn. Gerek. Ji-git.

Naadaanlyq-quullyq getirer. Bilim-aazaatlyq berer.
Jooqsylara bilim gerek, oqymaq gerek, arqala-
şyqlı işlemek gerek.

Jaaşajbş dyzetmek—jeki arqalaşyqlı işlemek
bilin volar. Indi, jooqsylara şaatlyq zamaanb
geldi

*Naadaanlyq quullyq
getirer.*

Ө ө С с

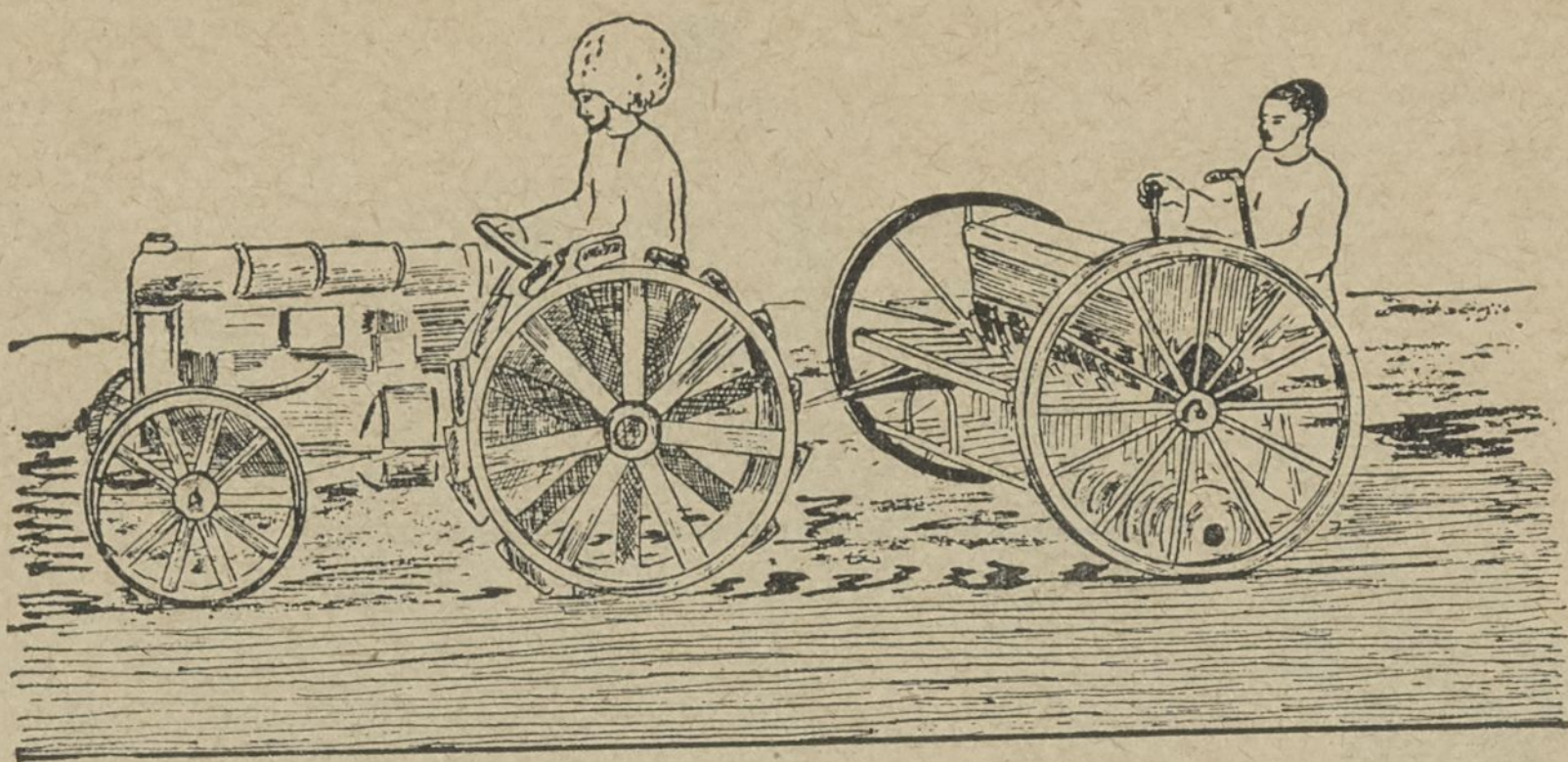
Ө ө С с

Өj. Jer. Sөj. Sөz. Gөр. Ө-kiz Yc. Uc.
Uuc. Өc. Өөc. Ac. Aac.

Aac BOL, qUL BOLma. Jatan өkize iim jooq. Bilim-
sizlik—Kөөrlik-dir.

Baajlar, emiirler, jer almaq, maal-mylk almaq
ycin, urьş cьqarjaarlar. Ine, şOL joolda viz-jooq-
sьllarь qaan derjaasьna vatьrjaarlar.

Bilimsizlik-kөөrlik-dir.

Ə ə

P p

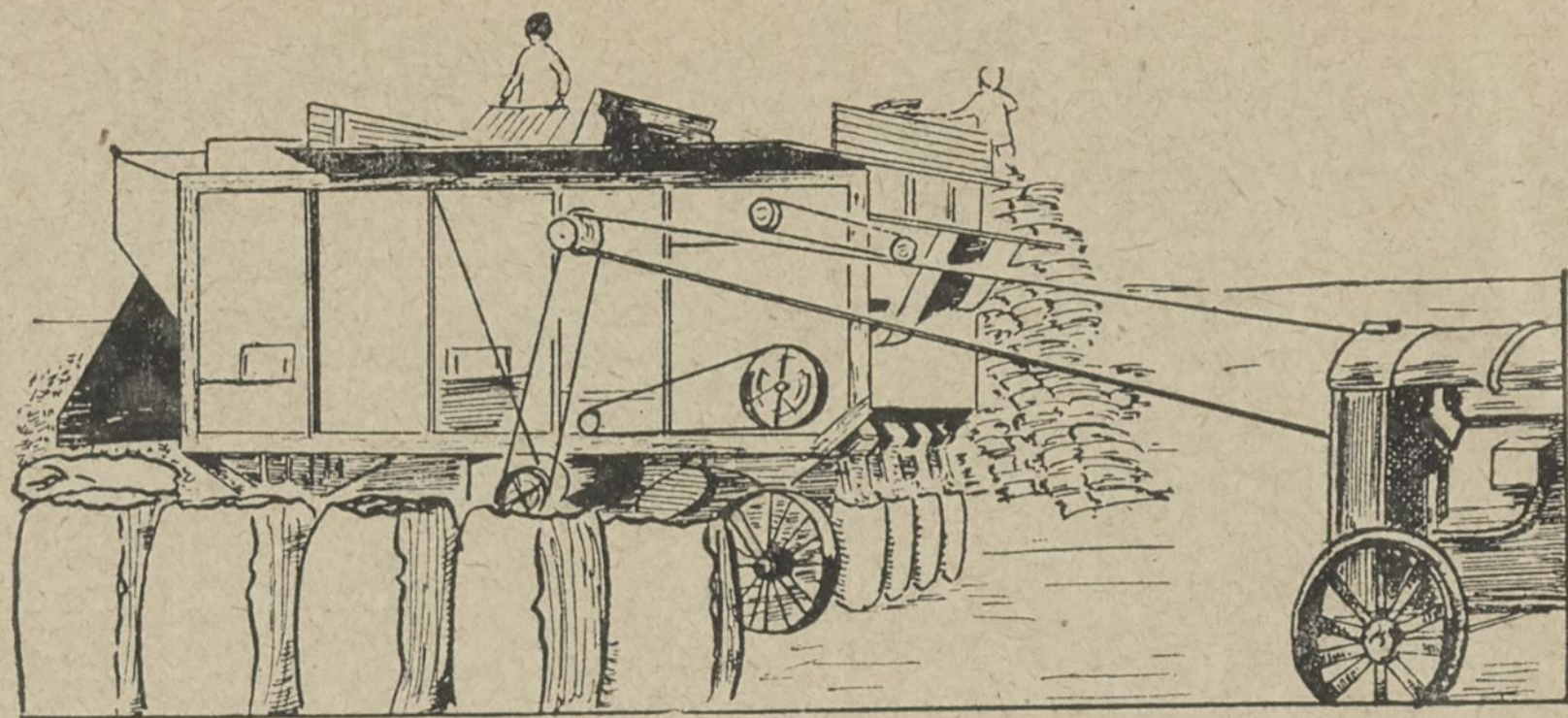
Ɖ Ɖ

Ɔ Ɔ

Ər. Gər. Də-ri Ə-dik. Gə-mi Kən.
Kə-şir. Kə-se. Top. Jaap. Sap. Saap.
Qapan. DƳ-kən. QapƆ-raa-tƆp.

Saqşızlıq—iışci, jooqsıllar duşmaanƆ-dƆr. Şuu-
raalarƆ qooşmaƆ—iışci, jooqsıllara boorc-dƆr.
Diin, kəone, jaramaz aadatlar—baajlar pejdaasƆ
ycin boƆan bir quraal-dƆr. Biz indi, quillƆdan
sƆqđƆq.

*Biz indi, quillƆdan
sƆqđƆq.*

Hh

Çç

h h

ç ç

A-haı. Na-har. Daj-haan. Haа-ıь.
 Zeh - met - keş. Hө - ki - met. Oo - çaq.
 Ho-ça - ıьq. Çur-naaı. Çaan - Mө-met.
 Be-her-den.

Dyjp dajhaan ө II. Qызыл жоол çurnaаль. Туркмен
 haальсь. Oraaz, Çaan-Mөmet ошль. Joоqсыл nahарь.
 lişci-dajhaan qызыл qоşьнь. Qaltamanlar-dььncль-
 шьñ duşmaanь, baajларьñ qujрьшь-dьr.

*Cytiin jer juxi baajlarь
 -lişin duşmaanьmьz-dьr.*

V v

X x

V v

X x

Аав. Јав. Qав. Sav. Ənev. Gə-vers.

Qaa-vьп' Tav-şan. Аа-хьг. Ва-хьыг.

Sa-хьь. No-хьг.

Şuuraalar, ajaallara aazaatлыг hem aаң-bilim
berjər. Bytiin jer jyzi dajhaanларь — biziñ doosъ-
mьz-dьг. Qamьньst-balşaviikler paartъjasъ, bytiin
iişcilerin joolbaşcъsъ-dьг.

*Bytiin jer jyzi dajhaan-
larь-biziñ doosъmьz-dьг.*

F f

Z z

f f

Z z

Наз-зър. Мъз-зър. Наз-зыл-ды. А-та-ваајыф.
Ај-таақыф. Вел-ле-киф. Назаарыф.

Qajorysz Atavaajyf — Turykmenistaan Sosyjaal
Şuuraalar Rispuibliiki Halq Qamysaarlar şuuraa-
sypnyň başlyorydyr.

Nedirbaaj Ajtaaqyf — Turykmenistaan Dujp Içraa-
qoomynyň başlyorydyr.

Begçaan Nazaarыф, -Dujp Içraqoomnyň orynbasarydyr

Aronştaam, Saary Vellekif jooldaşlar — Turykmeni-
staan Dujp Qamtıyt Partıjasypnyň çorjaarkor кө-
tibi-dir.

ELIIPBII

A a

A a

B b

B b

C c

C c

Ç ç

Ç ç

D d

D d

E e

E e

Ə ə

Ə ə

F f

F f

G g

G g

H h

H h

I i

I i

Ь ь

Ь ь

J j

J j

K k

K k

L l

L l

M m

M m

N n

N n

Ŋ ŋ

Ŋ ŋ

O o

O o

Ө ө

Ө ө

P p

P p

Q q

Q q

Q q	<i>Q q</i>	X x	<i>X x</i>
R r	<i>R r</i>	Y y	<i>Y y</i>
S s	<i>S s</i>	Z z	<i>Z z</i>
T t	<i>T t</i>	Z z	<i>Z z</i>
U u	<i>U u</i>	Ş ş	<i>Ş ş</i>
V v	<i>V v</i>		

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0.

I, II, III, IV, V, VI, VII,
VIII, IX, X, XI, XII, XIII,
XIV, XV, XVI, XVII, XVIII,
XIX, XX, XXX, L, C, D, M.

. , ; : ! ? - [] () + - × : =

RAQÛMLAR

1 bir	2 iki	3 yc	4 dœert
5 bæŝ	6 altb	7 jedi	8 sekiz
9 doqbz	0 sbfbr	10 oon	20 jigrimi
30 otbz	40 qbrq	50 elli	100 jyz
11 on biir	12 on iki	13 on yc	22 jigrimi iki

ROOMAA RAQÛMLALB

I bir	II iki	III yc	IV dœert	V bæŝ
VI altb	VII jedi	VIII sekiz	IX doqbz	X oon
XI on biir	XII on iki	XIII on yc	XIV on dœert	XV on bæŝ
XVI on altb	XVII on jedi	XVIII on sekiz	XIX on doqbz	XX jigrimi
XXX otbz	L elli	C jyz	D bæŝ jvz	M myn

Iişci-dajhaanlar sajuuzь--hiic bir gyjcden-de jeñilmejøn sa- juuz-dьr.

Iişci-dajhaan sajuuzь — hiic bir gyjcden-de
jeñilmejøn sajuuz-dьr.

Køøne zamaanda, iişcide-de, dajhaanda-da gyjc
jooq-dь. Sevevi-ol caaqda olarьñ sajuuzь jooq-
dь. Şonьñ ycin-de, vaajlar olarь ørøn qatь hoor-
lajaarlar-dь.

Indi BOLSA iişci-dajhaan sajuuzь dyzildi, iişci-
dajhaan birleşdi, olar indi gyjclendiler, hiic bir
gyjcden-de jeñilmez jaalь boldьlar.

Iişci-dajhaan sajuuzьнь savььtlar saqlajaar.

Indi BOLSA iişci-dajhaan sajuuzьнь qьzьl qoşьn
saqlajaar.

**Өñ hiic zaadьñ deregi volmadьlar, indi vytiin
zaadьñ ejesi volar.**

Qazjet-çurnaad oqyljaan ɵj

Aaşyr-Durdь oqlь, qьzьl qoşьn qullьoьnda volьp, oobasьna qajdьp geldi. Ol qьzьl qoşьn qullьoьnda volan saaqьnda oquv-jazuv evrenipdir. Ol indi kitaap oqьtmaaqa vaşladь, ɵeziniң hoçalьoьn-da aaq-bilim joolь bilen qurtaaqa vaşladь. Aaşьrғn ekini, qoңşьlarғ-nьnqaa qaraanda ɵrən jaqşь oңdь. Ondan Aaşьrғn qoңşьlarғ, kitaaplar sooғşьdьrtaaqa vaşladьlar. Aaşьr volsa olara şaatlьq bilen: oqьverin, dijər-di.

Kitaap, in jaqşь zaat. Onda volsa jeri nə hiil syrmeli, nicik edip, ekini jaqşь ɵsdirmeli, at-ulaq sьrqavlaanda onь nə hiil edip, veçermeli daqь icgiiniң tirjegin aadama nəhiil zьjaanlь ekenlikleri... Baarsь da ajdьlan.

Aaşyr, bir vaqıt, oobada qazjet, çurnaal oqyl-
jaan çaaј астааның çaresine giirişdi. Qamsamool-
lar bolsa Aaşyrñ by işine kömek etdiler.

Ine şöjlelik bilen biziң oobaamьzda „qazjet,
çurnaal oquv öji“ асылды.

Qazjet çurnaal oquv öjiniң iışleri

Biziң qazjet-çurnaal oquv öjimiz, her gyn
өjleden son saaqat 5 den, aqşam saaqat 9-a
cenli, асық. By өjde her hiil kitaap, qazjet hem
çurnaallar vaar, daaqь raadya-da vaar, ooba ho-
çalyoь artьылының yjişmegi-de vaar.

Urş işleri hem icgilik tirjekkeşlik bilen nө
hiil gөreşmek doqrьsьnda da yjişmek vaar.

Savatsьzlyoь jooq etmek mektevi

Өten jьl, biziң rajoonyмьzda, savatsьzlyoь
jooq etmek mektevi gyjzrөk асылды.

Jaadynda-ть Dursьn. dijen, qoңsьmьz:

— Men-de mekteve oqьmaaqь gidermikөm?
dijip, genirip, gylip-di.

Ine, indi, ulyar öözleri biir-biirine oqьmaq
gerek, dijişip, onьң çaresine giirişip, oqьp jөör-
ler. Öten jьl, gyljөн Dursьn hem şolarьң aara-
sьnda oqьp jөör.

Başlıoıa bolsa Durdıьнь aqzadıлар. Bu bolsa işennir, qamьньst, qarььrlarь ьnьtdьrma-çaq, hөkimet qaadalarьнь biljən bir aadamdь. Emma şuuraada işleri bolsa qarçaşьoıraaq-dь. Mektevi dyzetmek, qarратььва-da көmek etmek gerek-di. Qazjet-çurnaal oquv өjide gerek-di mu-ньд ysti bilen oobadaaqь voloььsz işler bilen gөreşmek gerek-di.

Durdь bolsa bu işlere in birinçi laajьq aadam-dь.

Ooba şuuraasьna sajlaoı.

Ooba şuuraasьna sajlaoı-mektepde boldь. Sajlaoıa 180 erkek, 10-da ajaal jьoıaldь. Sajlaoı işin jaqşь alьp vardьлар.

Qarььp hem orta haallь dajhaanлар, Aaşьr bilen Durdıьнь sajlamaq doqрььnda puqta durdьлар.

Şonьд bilen ooba şuuraasьna Aaşьr, Durдь, Meret, ajaallardan hem Aaq-sona, Biivi sajlандь.

Ooba qarнь joqььnларьньд bolsa muңa atalarь өlen jaalь boldь.

Р А В Р И И К

Оовада Гөзел аадында бир ажаал ваар-ды. Онын эри болса шеherde заавытта ишлейер-ди. Бир вақыт Гөзел hem шеhere, эриниң жаанына geldi. Ол равриикде ишлемөге баşлады. Гөзел равриик ишлерине тиз аадаланды.

Равриик қамтытытының баşлықы, болса ондаақы ишчилеринң жақыш жаағамаларына elleşјерди. Равриик ишчилериниң өөзлерине ајратын қулуларағы ваар-ды. Раvқоом, ондаақы savatsыз ишчилере hat-savat evretmek ycin mektep-de асды.

Гөзел hem сол mektebe јөрип, hat-savat evrenmөге баşлады, hat-savat evrendi. Шоның билең Гөзел бара-бара vekiiл болып hem saјланды. Ол равриик болса Гөзеллеринң ообасының қамхооры (шеfi) boldы.

Şöjlelik bilen, Gøzel şherde erən jaqşь
hem көp zaatlar өvrendi.

Равриік оовааның қамһоорь (sefi) болды. Қам-
һоор болса оовادا мектеп, қазјет-қурнаал hem
һат-һаватсызларга оқув өји асјаар.

Қамһоор ооваа китаар, қазјет-қурнаал hem
таашып иверјер.

І і к т і р і і к

Bir gyn, oovada bir topar dajhaan yjişip
отьг-дь. Оова şuuraасының ваşлықь Sapar-Mele
оқль, geldi-de: „Ej, јooldaşlar, ol-haa, qoñşь-
ңызга qaraan! Onda болса iliktiriik ьşьқь јanјаар“
diidi. Onda отьган dajhaanlar болса:

„Geliñ, ejsem болса biz hem оның иоғьна
dyşejliiñ!“ diidiler.

Biz iliktiriik duraloqasьna ekisqursa gitdik.
Ondan biz, ajradьraama (ajrapьlanlar durjaan je-
re) vardьq, ol jerde ajrapьlanlar gөrdik.

Kicişik хъзматъ

G Y L L I.

Duyp ajaallar idaarasъndan (çen atдыьldan).
Aaq-Sonaanъ oobaа vekiiL, edip iiberdiler.

OL BOLSA oobada Gøzel aadyndaaqъ bir ajaalъn øjine duşen. Gøzel, æri ølen, eli bir nice uşaq-dyşek oqlanлъ, jetiim qaalan bir dul ajaal-dы. OL, şonъn ycin-de, her-vaqыt qoñşylarъnъn cøregin bişirip, aqъr-bæri iişlerini edip, øezini hem oqlançыqlarъnъn eklejær-di. OL хъзмата giden caaqъnda, onъn sapaг aatлъ, 2 jaaşлъ, kicişik bir oqlъnъ, Navaat aadyndaaqъ 8 jaaşлъ bir qъbzçaqazъ qarajaar-dы.

Gylli, oobaа vilarъn øjlerine varъp duşen caaqъnda-da, øjde olarъn eçeleri jooq eken, jeke Navaat øeziniñ kicişik doqlanъnъn qaraap otyran eken.

Gylli Navaatdan: „Sen, næme iiş edjærsin!“
dijip, sooraдъ:

Navaat:

— Sapaгъ qarajaarъn, kæse-cæjnegi, qaарcaanaqъ hem Sapaгъn көjneçiklerin juvjaarъn; Sapaг BOLSA aqъnça, onъ gøtere-gøtere elim dyşjær, diidi.

Gylli BOLSA, şOL oobaanъn ajaalarъn caaqъtъp, bir jьoqnaq etdi. Jьoqnaqda: oobaanъn iiş, oraq vaqыtларъnda „kicişik oqlanlar øji“ (jaasla acmaaqъ, qaraar verdiler. Oqlanlar øji ycin, көmekci, edip, Gylli, Biivi, Aaj—Çamaalъ ikisini verdi.

Qamhoor (şef) bolsa muña pul bilen kömek etdi. Муньд уcin, bir öj hem qaap-qac-da alдылар.

Ine, şejlelik bilen, jaasla asдылар.

Qamhoor (şef)—oobaa kömek edijär, tæze durmys qurjaar, oobalara ööziniñ vekiiллерin iiberjær. Vekiiллер bolsa oobalara jaaslalar astaaqja kömek edjær.

QAPRATЬЬP

Bizin oobaamyzda qarpatььp asды, onda bolsa dajhaanlara gerekli her hiil zaatlar baar.

Cəjneк
Kəse
Oqara
Mardaқ
Taabaқ
Miisge

Рьсақ
Piil
Cekic
Kerki
Cuj
Мььх

Jyp
Yjen
Yzenñi
Lampa
Lampa cyjšesi
Pelte

Kyjze	Oraq	Ootльсөр
Qaazan	Kətmen	Aaq nevit
Elek	Салољь	Temmäki
Kyndik	Palta	Рарьuus
Legen	Biiz	Saavyн
Aajna	Qulьp	Caaj-şeker
Taava	Acar	Duuz
Qaaqьz	Bumazzь	Kempuut
Qalam	Çoraap	Sirke
Qarandaş	Ədik	Uun
Sьjaa	Keviş	Cөrek
Kitaav	Galooş	Gejim-geçim
Qazjet	Igne	Cit
Çurnaal	Saraq	Maavyт

Ej, dajhaanlar, ine ööz qarраатььвьпьzda bolan zaatlar, mundan nəmeler gerek bolsa jazьn biz size iiberers.

Bu zaatlardan başqa-da ööziңize nəme gerek bolsa, aatlarьnь gөрkezip jazьn, biz onь şeherden aldyrars.

Dil derçev

Bir zaadyң, jaa-da aadamьn aady bolan sözleriң başqь harplarь her jerdede ulь harp bilen jazьmalь-dьr. Eger-de bir zaadyң aady 2 sözden dyzilip aaralarь yzilibrək ajdьljaan bolsa onьn jaalь aatlarda 2 söz aarasьna bir keseçe cьzьq qojьp, 2 vөөleginiң başqь harpьnь-da ulь harp bilen jazьlar.

Meselen: Aaşyr-Sapar оқлы. Durdь-Amaan оқлы. Мъхаажьл Iibaanovic Qalььпьп, Joosif Vis-sarjooovic Ъstaalььп, Eleksej Iibaanovic Рьь-қыф, Kilimentif Efiimovic Varaşььлыф... Kimiin.

Cərçev, Kerki, Aşqabaat, Marь, Daaşhavьz, Şaa-qadam, Teçen, Beherden, Qьzьl-Arvat, Qaazançьq, Qaaqa, Daaş-Kənt, Semer-Qant, Qьzьl-Oorda, Orьn-Burьq, Meskev, Liinin-Oьraat.

Саaj-suvларьп аатларь ваşқы һарларь уль ја-зылjaar. Siz һajsь саajларь билjərsiniz, Şolarьп аатларьп јазьр берип.

Her bir sөzlemiң qutaran jerinde noqat qojь-ljaar. Noqatdan son, jaada in ilki vaşlanan sөz-leriң vaşқы һарьпь уль һарь билen јazmaльдыр.

Tomьs gьnleri, kəpilenc qaan qatьşьq ic gidegen voljaar, şonьң ycin-de ciiq suw icme. Nahardan eң, elinі јuw. Jjip-icljan zaatlarь, cьььndan saqla. Se-vevi-cьььп, eəzi bilen her hiil joqьньclь һassalьq getirjər. Şonьң ycin-de cьььнь jooq et. Arassa vol һара-luьndь suvlarь, eјden acьqraaq jere eltip dək.

Joqarқы јазувь gөcirip јазьп-da, şonьп icinde һajsь узььп cekimli sөz bolsa, onьп ашаақьна bir кесеçe сьзьқ сьзьп.

Şehir adresim:

Cerçev şeheri

marqa

Atabaajyf köcesi 0j № 25

А:маан-Durđь оодьна

Оова адресим:

marqa

Şaaqadam rajoonь, celeken aadasь,

Qarakөөл оовась

Аанна-Durđь оодьна

Liininin vesjetleri

Владѣтьыр Ілііс Ліінін.

Biz, her nicik BOLSA-da ӨӨzimiz ycin yc ve-
ziipəni boorc edinmegimiz gerek, OL-da BOLSA
şular:

Birinçisi—oqьmaq gerek

İkinçisi—oqьmaq gerek

Ycinçisi—oqьmaq gerek

Aaң—bilim, dajhaanларьң jerden көр
haasьl almaqlарьна көmek edjər

Meret ursoqatda

Meret, qъзыл qоşьnda hъzmat etdi. Onda ol, ooba hoçalьqъ yjişmeginde [quruuçoоqъnda] iişledi. Urъş iişleri hъzmatьның mөhladini qutardь. Meret, urъş hъzmatьны qutarьp, өje qajdanda vytiinleji vaşoqa bir aadam volьp qajьtdь. Ol, өөz hoçalьqъны tәze joollar, dyzginler esaasьna qurьp, vaşoqa dajhaanlara-da onь evretmәge vaşladь.

Qоңşь dajhaanlar, aојşamlajьn bir jere jьoqnalşьjaar-dьlar. Meret hem olara ine şy hiil gyrinler edip berjәр-di.

— Doqanlar, aaqь-iniler, ekeraancьlьq jerini tәze joollar, tәze dyzginler voյьnca iişlemek gerek. Ol-haa ekinimiz, her hiil cөp-cәrler bilen aaralaş өsip, indi quurbьmaaqь-da vaşlaan. Şonьң ycin-de, biziң bir entek jermiz, suvьmьz dereksiz gidjәр. Arqalaşьqlь [kalliktiif] hoçalьqlar bolsa vөjle etmejәрler. Olar ekin jerlerin vөjle aңь-vәri cөp-cәrlerden tәmiizlejәрler.

Maal-qaraa ot-iimlik ycin bolsa өөzine ajraatььn doqlьqlь, maal urьoյьn jaqşь өsdirip, өrcidjen dәne hem ot ekjәрler.

Qоңşь dajhaanlar bolsa Merediң sөzlerin diңlәр „hanь gөrejli vaqajьlь, seniңki nə çyre voljaar, nə çyre өsjәр?“ dijip өөz aara oojlanşьjaar-dьlar.

Тохымлыг дәнәңи арассага һем sortла.

Аашыр дajһаан, арqалашыглыг һоqалыqа тохым-
лыг дәне алмааqа барды. Онда bolsa авныг,
сөр-сәрли аас дәнәниң 50₀° (piresent) ааз һаасыл
верjәнлигини bildi. Ол jerде, Аашыра һер һиil дәнә-
нәни екенде нә һиil болыр сыгшының аjрмасын
gөркездилер. liri-дог дәне, һер desetiinden—100 put,
ortaraaqь—80 put, emma авныг-аас дәне bolsa
50 put верjән екен.

Ine шоның ycin-de, ekin jerine аас, сөр-сәрли
дәнәни sepme, ondan maala iimlik-de сыгmaz.

Дог, arassa дәне sepsen, дәне аларсын.
Аас, сөр-сәрли дәне sepsen, сөр-сәр
аларсын.

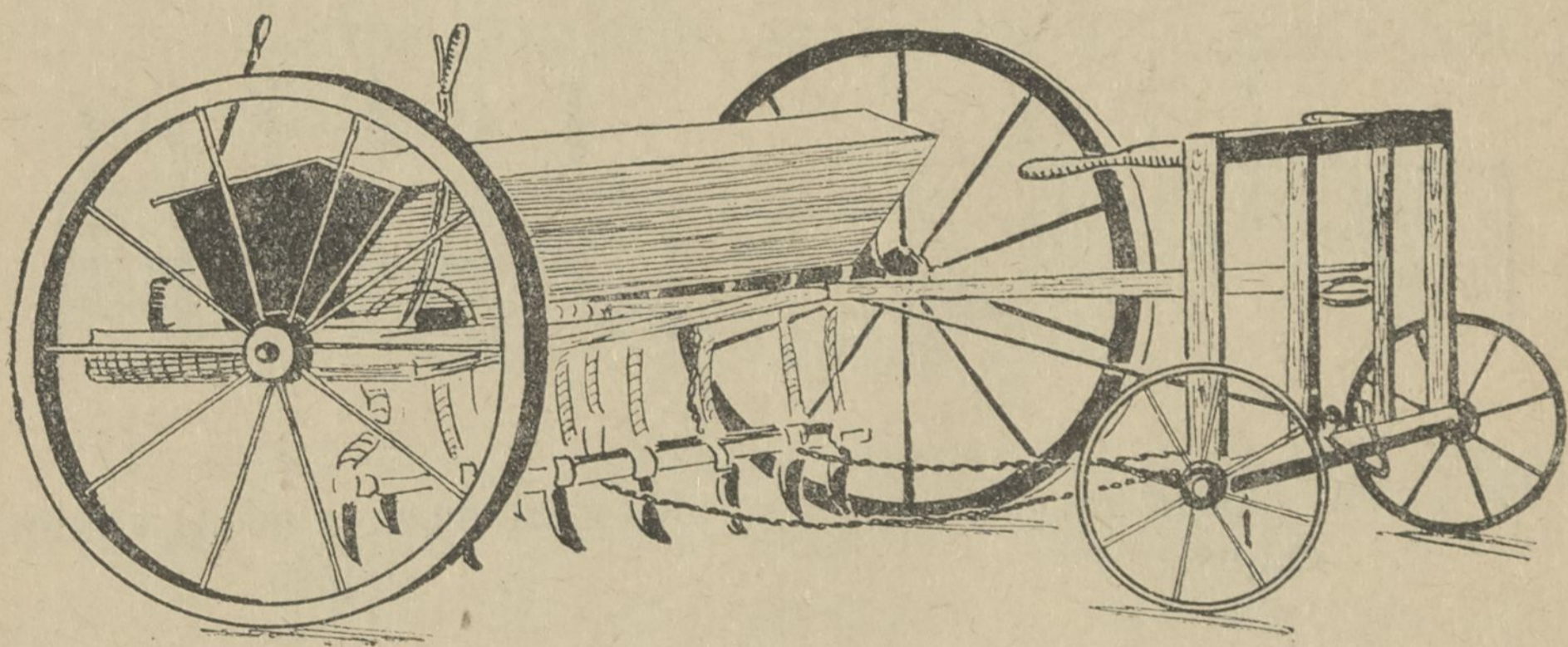
Тохым sepмек.

Оова dajһаанларг ekin екмек, тохым sepмек
ycin, оqат бир gyне qараşjaar-дылар. Олар өөзле-
риниң syrip, таqьтлаар qojan jerlerine өгән jaqьш,
бир gyn, toparлашыр, тохым sepмәге gitдилер.

Аашыр dajһаан bolsa арqалашыглыг оова һоqа-
лыqьндан [qalliktifden] тохым sepiljән ma-

şььп альр gitdi. Dajhaanларьп көриси тохьт ел-
лери билең сепдиклеринден, дәнелер бир жере көр дү-
şip, бир жере ааз дүşjәр-di, кө бир жерлере вытиинлеји
дүşмән де қаалjaar дь. Оларьп бир нәcesi жер јyzин-
ден бир берşek, бир нәcesi-de 2 берşek ашаақ-
да қаалjaar-дь, jene бир нәceside topraқa ааралаş-
maan, вытиинлеји жер ystinde қаалjaar-дь, буларь
bolsa quşlara iimlik boljaar-дь.

Emmaa Aaşьr dajhaanьп тохьт сepjән ма-
şьпь bolsa дәнәни бир жере көр, бир жере ааз сep-
мән, ваар жере-de бир дең көрликде hem бир дең
cuңьльқда edip, jekeçesini de dereksiz қаалдыр-
maan, сepjәр-di.

Тохьт сepjән маşьп.

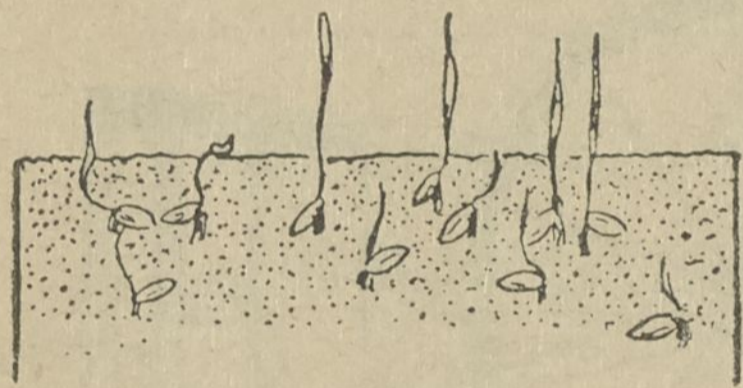
Qoңşь dajhaanлар, Aaşьra qarjaar, gөrseler
ol, тохьтьп сepip qutarьp varjaar. emma olara
bolsa ertiir maala vasmaқ gerek.

Dajhaanлар ekeraancьльқда саaj-cөrek ijip
отьрьşларьпна өөz аара şөjle sөzleşjәр-diler:

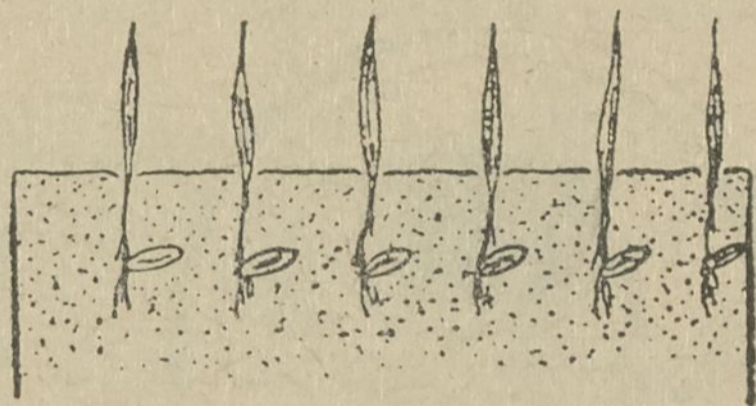
— Аашыр дajhaан, her desetiine 8 put toxьm sepip-dir, bize bolsа 11 put-da zoordan jetdi, da-
oь bize jene-de bir-iki gyn maala basmaq ge-
rek.

Bir nәce gynden ekinler gөөgerip, сьqдь, gөrseler Аашыр дajhaаньң екini gөm-gөөк hem-
de ystinden qajсь билen kesilen jaаль, des-deңçe
вольр, ваар jerine-de сьqьр-дыр.

Emma qoңсь dajhaанларьңqь bolsа kә bir jerde
өгән gyr, kә bir jerde bytiinleji zaat сьqмаан-
дыр. Bir nәce jerde bolsа joqарь, bir nәcesinde
aşaaq, kә bir jerde bolsа sap-saarь vольсьр
отььrар.

El билen ekilen ek niң
сьqьсь

Maşьp билen ekilen ekinin
сьqьсь

Аашыр qoңсьларьна qараар:

— Gelin, jooldaşlar, билeleşip, artььl volaj-
лььң-da, ваарььmьzada ортаq bir toxьm sepil-
jәn маşьp алаjлььң, diidi.

Ine, өөz gөziңiz билen gөrdiңiz маşьp билen
ekilen ekin nenensі jaqсь vольр сьqjaар.

— Hava, dyris, emma bir aaz qьmmat, hem
artььl билen işletmek bir aaz oңajsьzraaq diidi.

Sooraqlar:

Sizin оовъаньзда дәнәни сортламақ ваар-мь? Siz ekini sortlanan дәнә билеи екјәрсиниз-ми?

Meseleler:

Маşььн билеи тохьм сепилеиде, ел билеи сепилеие қараанда, һер бир десетиине 3—4 put кем гидјәр.

Соңьдан декек девиленде һем маşььн билеи екилеи екииен һер десетиине 10—15 put артымақ қалла алынаар.

Ел билеи тохьм сепеиде, һер гьнде 2 десетиин сепип болса. ики атль маşььн билеи сепеиде 5 десетиин сепип болјаар.

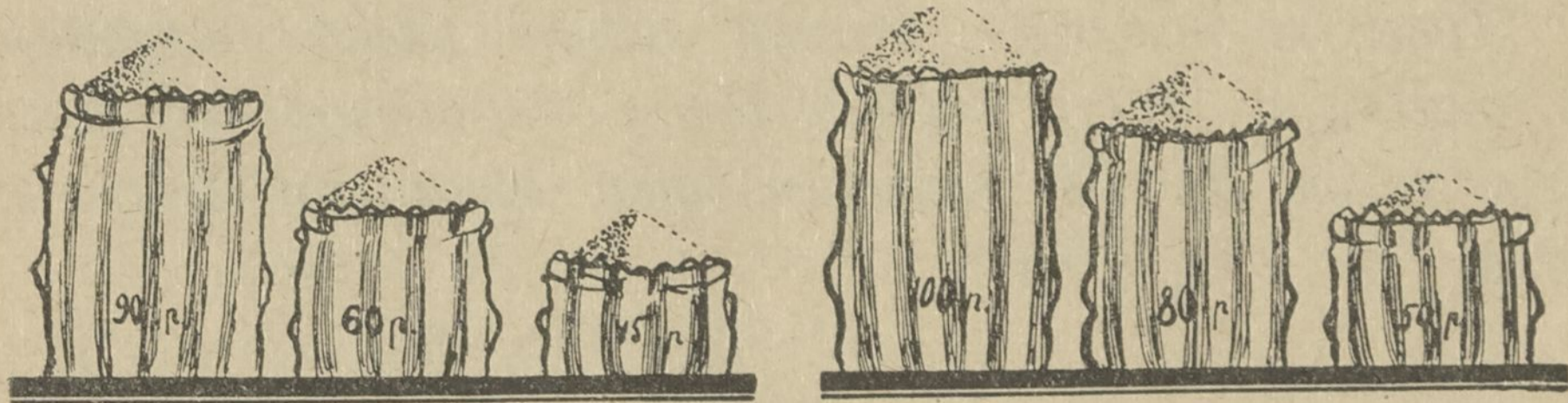
Насаарлаар қараан. маşььн билеи тохьм сепеиде иш вақтыда һем дәнәде нәсе рејдааньз ваар?

Dił dernev

Јоқарқы „тохьм сепмек“ дийен јазоььнь оқыр қараан, онда „оова дајһаан“ сөзлери кимиин узььн сөкимли сөзлериң ашаақына бир кесеңе сызььқ сызььр, белләң.

Iil syriien jer.

Bir gyn Aaşььr daјһaан, azальнь алдь-да јерини сььрмәге сықдь. Emma вөјлеки дајһаанлар болса „һиі, шы гьнлер-де јер сььрерлер-ми, бир аајдан соң сььренде болмајаар-мь? Дийип, она геңиргендилер.

Екиннн сььрилен вақтыларь:

Іірки сььрилен

Ортааақ бир
вақтыда сьь-
рилен

Гиіс сььрилен

Доқ дәнә
һаасььль

Сепилеи дәнәлелер:

Орта дәнә
һаасььль

Аас-авнььқ
дәнә һаасььль

Emma Aaşyr bolsa olara şejle dijjär-di: Syrilmedik jerde ьzoaar aaz durjaar, tiiz quurbьr gidjär, vize jerin ьzoaarьньь bolsa uzaq vaqьt saqlamaq gerek. Daqь syrilmedik jere cөp-cär өsjär, ol-da jerin ьzoaarьньь өөzine dartьjaar, ьzoaarь aazaldьjaar. Ine, şulara göre, jeri iirräk syrip qojmaq jaqşьraaq. Şonьñ vilen jer көp ьzoaarьль, aaz cөp-cärli boljaar.

M e s e l:

Jeri iirräk syrip qojanda, vөjlekө qaraanda näce artьq-mac qalla aljaarsьнььz, şonь hasaplaap cьqarьñ.

Dil dernemek.

Bir sözün icinde bolan vytiin ssler iincge ajdьl-sa, onьñ jaalb sözlere „Iincge sözler“ dijjärler. Eger-de bir sözün icindäki vytiin sesleri joqьñn ajdьlnaan bolsa, onьñ jaalb sözlere—„joqьñn sözler“ dijjärler.

Meselem. Gel, gör, bir, er, dyz... Kimiin, sözlere „Iincge sözler“ dijjärler. Al, ol, qьr, ur... Kimiin, sözlere-de „joqьñn sözler“ dijjärler.

Joqarqь jazьlan „Toxьm sepme“ dijen, jazqьdaa-qь sözlerden iincge sözleri tapьp aşaaqьna bir keseçe cьzьq sьzьñ. Joqьñn sözlerinь bolsa aşaaqьna 2 cьzьq-cьzьñ.

Her bir hoçalıq hasaap bilen iişlemegi söjjer

Her bir eden iişin dereksiz bolmaan, hoçalıq-
ıñndaqь bytiin iişlerin ööz joolь bilen doq-
rь varmaqь ucin, giirdeçi, cьqdaçь depterin tut-
maq gerek. jeke pul doqrьsьnda dəl, belki by-
tiin aazьıñ hasaavьнь hem tutmaq gerek.

Ine, şol vaqьtda, ööz hoçalıqıнь ösdirmek
ucın, zьjaanь, rejdaalь iişleri biir-biirinden ajьrьp
bilersin.

Jerini dersle

Bizin jerimiz qara topraqlь dəl. Şonь ucin,
ekinimiz onca oñmajaar. Kə bir jьllarda öözimize
ijere jetmejər. Bizin oovaamьzda bir ekeraancьlьq
iişlerin biljən oqrьmьşlь geldi. Ol, bize jerinizi
derslemek gerek, diidi. Biz onь sөzini eşitdik,
şonь bilen qaaldь. Kə bir caaqlarda-ders vo-
landa derslejərs, kə bir ders bolmadьq caaqlarda
hem şөjle qaaldьrjaars.

Şondan soñ, 1924-nçi jьlda, partьjaalь, jool-
daş Oraazь rajoon içraaqoomьna vaşlьq edip saj-
ladьlar. Jooldaş Oraaz bolsa bizin hoçalıqıньmьzь
ösdirmek joolьnda көp cəreler gөrdi. Şonь bi-
len rajoonьmьza 2 saanь aqranoom (jer iişin bil-
jən oqrьmьşlьlar) geldi.

Jooldaş Oraaz aqranoomlara şөjle diidi: Siz
aqranoom jooldaşlar, dajhaanlarь teçrивe ysti iişi
bilen evredin, bolmasa quurь aqrьzdan ajьtmaq
bilen olar onca rejdaalanmazlar.

Bize jene-de bir aqranoom geldi, oña kömekci volyp, jaanında 2 saanb qamsamool-da geldi.

Olar bizde bir giçe qondylar-da, ertesi gerdelde ycin öözlerine ajratyb ajrylyp qojylan ekin mejdaanbna vardylar-da, onb surmäge başladylar.

Aqranoom, ekeraansylyq kiciçik wöleklere wöldi-de, oların bir nicesini maal dökini bilen, bir nicesini-de duuz bilen her hiil edip derslemäge başladb. Ekeraansylyqın her bir wöleginde, onın nē hiil ders bilen derslendigin bildirmek ycin, jyzı jazuvlyça taqtaçyqlar dikip qojdb.

Biz, bir nēce dajhaan volyp, onın işine qarataaqa vardyb. Ol bize nē hiil edip jeri işleşini düşinikli edip, vaarysın-da ajdyp verdi.

Bizin aaramyzdan kē birleri onın ajdyaan zaatlarbna gyldiler. Aqranoom bolsa olara şunb ajytdb: havlyqmaan entek, gyjz gelsin, şonda gergersiniz, diidi. Doqyrdan-da gyjz jaqybplaşmaaq başladb veliin, oñ gülen dajhaanlar, indi erinni diişlär, rşşbmaan etmäge başladylar. Ol aqranoomın joqarqy ekini her hiil volyp syqdb. Kē bir jeri qarşy volyb, kē birleri bolsa quşaqlyqdan, kē bir jerleri-de dbyzdan volyp ösdi. Şonın ycin, başaqylar-da her hiil volyp ösdi. Bojyb wejigreginiñ başaqyb köräk hem doqyraq volyp, bojyb aşaqraaqynbnda başaqyb aaz hem aac volyp jetişip-dir.

Aqranoom, bizi ööziniñ ekeraansylyqında in onmadyb wöleginiñ jaanbna getirip:

— Ine, by wölek bolsa sizin ekiş dyzgininiz bilen ekildi, diidi.

Доордан-да онын бу вөөлегинде екинн оны-
шь едил бизинки жааль, hiic bir derek tutarлыq дәл.
Мунь гөрип, инди биз дышндик. Нә hiil edip syr-
sen, нә hiil edip derslesen, нә hiil edip тоһьм
sepsen, ine сона гөре-де jer саңа haasыл берjәр.

Ол, bize jeri нә hiil edip syrmeli, нә hiil edip
derslemeligini jene-де bir жоола дышндирди.

Biz көр вақыт оојланьшдыq-да, 2-нчи жыл онын
гөркезен жооль билен едик.

Ekeraancыльщцъ dersle

Bu жыл, мен екini derslände nə hiil haasыл verişini derñəp qaradым. Men ekinimi bu жыл dersləp ekdigime göre, qallaanь hemiişekə qaraanda 2 esse artыq aldым.

Муньң уcin, маңа огьnlardaaqь „ekin оцьшь sergisi“nde vajraq hem verdiler.

. Аашь-Атаан оцьль,
Марь rajoонь, Qara Jaap ооваль.

Soraqlar:

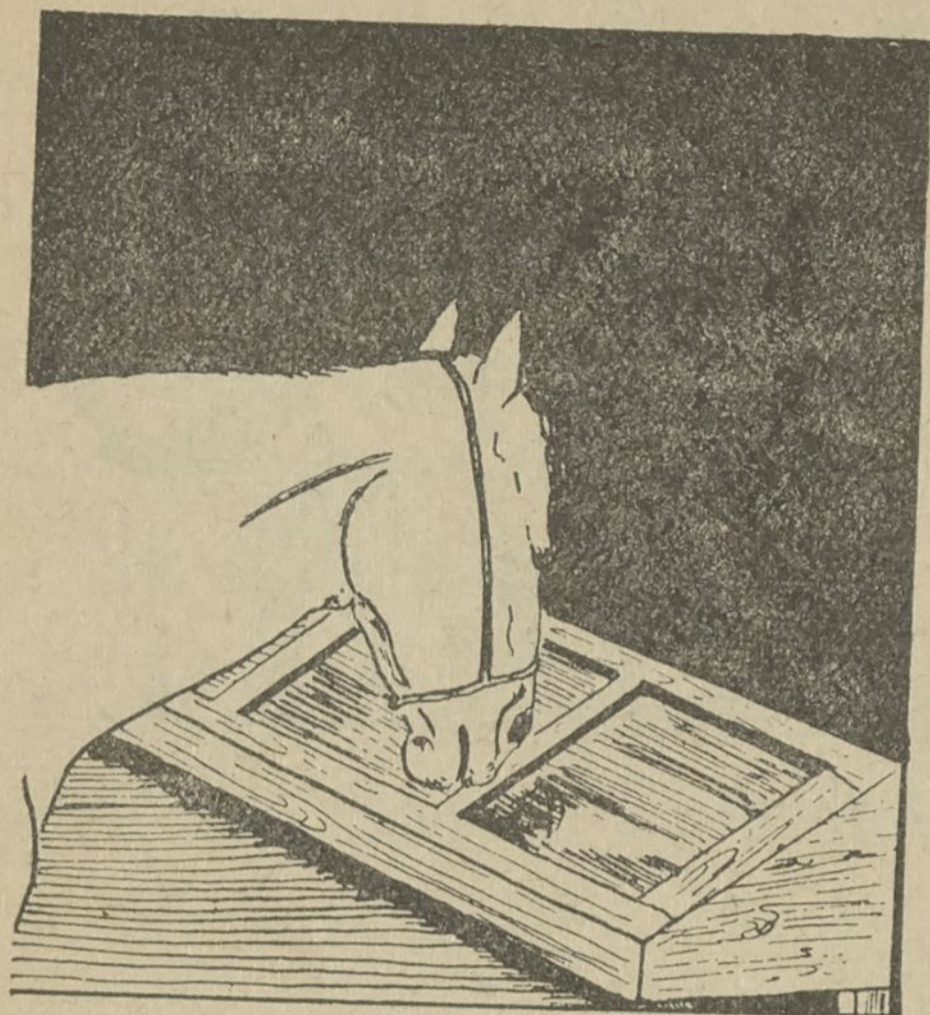
Sizin oovaanьzdı jeri nəme bilen derslejərlər?

Sizin ekeraancыльщцъьнън topraqьнъ nə hiil ders bilen derslemek gerekligi haqьnda aqranoom taajьndan size maslahat berildi-mi?

Meseleler:

1. Ekeraancыльщцъ jaqşь derslemek ucin, bir desetiin jere 100 жыл dəkin gerek. Şol hasaapdan 6, 6, 10 desetiin jeri derslemek ucin nəce жыл dəkin gerek?

2. Bir qojьndan жылда 35 put dəkin aljaarlar. Şol hasaapdan bir жылда 12 qojьndan nəce put dəkin alьp volar.

Meredin sьoьrlarь

Meredin sьoьrlarь ɵrən jaqşь jaaşajaar.

Olar jьль, jaqtь jataqda jaaşajaarlar. Her vii-riniң ɵɵzine ajratььn iim-suv aaxььь vaar.

Meret ɵɵzi aac qaalsa-da, sьoьrlarььь vaq-tьnda iimlejər. Ol, sьoьrlarььna her gynde uc joola hem-de belli bir ɵlceg-mysver bilen iimit berjər.

Meret, sьoьrььь belli bir dyzgin bilen iimle-mesini arqalaşьqlььь dajhaan hoçalьoьььndan (qal-liktiifden) evrendi.

Sьoьrььь iimlənde, onььь aqratьььna qaraar jeke ɵɵz saqlьoьььn saqlamaq ucın, aşaaqda ajdьььlan belli iim mysverinden (bir iim mysverini *) ver-meli. Ondan soң her uc qadaq syjt ucın-de bir iim mysverin artdьььmalььь. Ikinçi hiil edip ajьььtsaq, şol aqьььrlьььqda volan sьoьrььь hem iim mysverini artdьььran saajьььn, uc qadaq syjdi artьььq berjər.

*) „Mysver“ sөzini otьььn „единиц“ jerine aldьььq.

Виларън устине, сьѡѣг ѡѡз таанасънън саѡлъ-
ѡнън саqlамаq, онъ ѡсдирмек уcin-de jene bir
iim мусверин арtdьрмаль-дьг.

Bir iim мусверини, her bir iimden ашааqда аj-
дълъшь jaаль, edip, bellejærler:

Уун, kepek BOLSA, bir qadaq, jогънча kimiin
ot BOLSA, 3 qadaq, saaman BOLSA, 5 qadaq, jer al-
masъ (kertop) BOLSA 7 qadaq.

Meselem, шу hasaar воjънса, her gynde 15
qadaq syjt berjæn, 18 put aqrаmъ BOLAN сьѡѣгъ
dojъгър iimlemek уcin, gynde 12 iim мусвери
gerek. Ikinçi hiil edip аjъtsaq, şol аѡгъльqда
BOLAN сьѡѣга jeke jогънча kimiin ot bersek, her
gynde 36 qadaq bermeli, eger-de jeke saaman
bersek put jaarъm bermeli. Emma iimi jeke bir
zaatdan bermæn, her hiil iimden bermeli-dir.

Сьѡѣгъ iimlænde, ашааqда аjдълъшь jaаль
edip her hiil iim билen iimlemek иң jaѡşьсь-дъг
12 qadaq jогънча kimiin ot, (jaa-da 4 iim мус-
вери), 10 qadaq hem saaman (jaa-da 2 iim мус-
вери), 4 qadaq-da uun-jer almasъ (jaa-da 4 iim
мусвери).

Сьѡѣга her bir iim берçек BOLANDA joqarqъ
мусверде edip, cekip durmaq qъjъn BOLJAAR, ine
şonън уcin-de, her hiil iim мусвери билen берен-
де нә hiil qaавъ dooldьrjaan BOLSA, şol qaар би-
лeн ѡлсәр vermek dyzgini tutьlмалъдъг.

Suv berende hem havaa qatъ savъq BOLSA, jъльгааq hem arassa suv vermeli-dir.

Eger-de sьoъrъn ɵzine ajratъn salъnan ja-taoъ BOLSA, onъ her gynde bir gezek acъq havaa cъqarъp, jɵrizmegi-de jaatdan cъqarmalъ dəl-dir.

Sьoъrъ saoъmazdan ɵirtti, onъn emçegin ju-vъp, quurъ, təmiiz esgi bilen sypirmegi-de unъt-malъ dəl-dir.

Bolmasa, birinçiden sьoъrъn emçegi azaarla-maоъ, 2-nçiden hem hapa syjtden her hiil joqъ-nъcъ hassalъqlar joqmaoъ mumkin.

От-иим аахьрь.

Аашьр дажхаан қоңшылағына барды. Ол, олағын маал-қара жатақына бир гөз аялады-да сөйле дииди:

— Аа, қоңшы, сенің мааллағыңа бержән иим-отың бир entegi viihyude eken! Гөр, ине, сьотығың ажақы ашаақында depelenip jatan отлары! Сен оңа 25 qadaq ot versen, ол, оның 20 qadaqyндan вөйлесини ажақы ашаақында depelәр, заајалајаар, ders volьp gidjәр.

Насаарлаар қара, сен бир жыл icinde нәсе зь-јаан cekjәрсин.

— Nәme, ejsem, оның өңине ажратыңн от таа-вақы қојсақ-ты.

— Nәme dijip, таавақ volсьн, dijәр? Маалың өөзиниң ажратыңн от аахьрь volмалы-дыр. Ол vol-са маалың өөзине ijende ааматлы volьp, саңа-да rejdaaly, тықшытылы volар.

Аахьр edinmek volса onса қыжың бир заат дәл. Сен, визиң маал қараамызың жатақына бар-да қара, сонда от аахьрының ааматлылығың өөз гөзин биле гөрерсин.

M e s e l e l e r :

1. Eger-de sьqьr, gynde 2 qadaq otь iimən, ajaqь aшааqьnda depeləp zaajalasa. bir qьş icinde sanə nəce zьjaan volar?

2. Seniң sьqьrьң gynde nəce mьqdaar syjt berjər, şonь jazьp bar, şonьң vile bir jьl icinde nəce syjt berjənin-de vilersiң.

3. Sьqьrьңa gynde nəce mьqdaar hem nə hiil iim vermeli, şonь hasaaplaap cьq.

Ж а в ь.

Bir gyn Aaşьr dajhaan şherden geldi. Onьң jавьсь volsa ərən derləp-di. Aaşьr dajhaan jавьсьндan dyşdi, onьң arqasьнь sypirdi-zaat etdi-de, ystine icirgisini atdь.

Emma Aaşьrьң qoңşьсь volsa muңa hajraan qaalyр:

— Baaj, sen-ə jавььң at jaaly arqasьнь sypirip, derrev ystine icirgi atьр,, ərən hөрmetlejər-siң-av diidi.

Eger-de jавььm saq hem quvaatль volсьн, diisen, sen şunca hөрmet etmelisiң. Biziң oovamьzda ketevlemedik, sançьlamadьq jaada saq ajaqlь bir jавь-da jooq diisen volçaq. Bularьң sevevi nəme? Nəme dijip, ol sançьlajaar?

Sevebi-bir jerden derlär gelende, qıŝ gyni jaqıŝ savıqda ŝol durıŝına arqası jalaŝac mejdaanda qojjaar, jaa-da ŝonıŝ jaalı vaqıtta  r n savıq suva jaqjaar. Aqıŝamaqıŝ hem qızyr gelip ŝonıŝ jaalı  r n savıq suv bermeden, jaa-da jaramaz usdaanıŝ naallamasından voljaar.

İci sanıŝlamamaqıŝ bolsa—ıyrik, ızojarda g gerip jatan ot bermekden, jaa-da bir iıŝe, ming  gidilmeziniŝ  n jaanında arpa kimiin d ne bilen iimlemekden voljaar, jaa-da onıŝ iimine hiic bir vaqıt-da aaz-maaz duuz qaarıŝ bermelikden voljaar. Duuz bolsa aadam jaalı, maala-da gerek voljaar.

Dil dernev:

Joqarqıŝıŝ oqıŝr sıqıŝ-da,—ŝondaqıŝ iincge s zlerin aŝaaqıŝna bir sızyq, joqıŝıŝ s zlerin aŝaaqıŝna-da 2 sızyq sızyıŝ.

Оова дajhaанына берj n geceŝ-lerimiz.

1. Jerini iir syrip, onıŝ ızoaarıŝıŝ uzaq saqla.
2. Bir jere her jıl-da-da bir tyisli d ne ekme, belki d m ni jıl aaŝa ek.
3. D m niŝ doqıraaq hem iirir gini toxımlıq ycin ajrıŝr qoj, un ycin avnıqraaqıŝ bolsa-da volar.

4. *Ekeraancыльqыңь бир нәсе вөөлеге вөөлip, her viirini бир жылда ek.*

5. *Maalың иң jaqşь toxьmnь ekle.*

6. *Jorыңca maal ycin иң биринци aazьq-dьr.*

7. *Maşьn hem иң jaqşь ekin qurallarьn al.*

Bir aadama ejgertmeçek zaadьң ar-
тыл билen jeңil voljaanлыqыңь ja-
дыңdan сыqarma!

S a l o ʝ ʝ t ɫ a r

Şuuraalar birleşiginde saloʝt giirdeçə qaraap aлыңjaar. Kimiң көр giirdeçisi bolsa, şol көр saloʝt berjər. Ilki жылarda şuuraalar hөkimetinin dajhaanlara dyşen saloʝdь bir aaz aqьrғаaq boldь.

Bu aqьrлыq saloʝdьң көрliğinden volmaan. ol caaqlarda dajhaanларьң өгән qarььp dyşmek-lerinden boldь. Urşь северли жылан, daaqaan hoçalyqь bolsa dyzetmek, doqьr жоола qojmaq gerek-di.

1924-нçi жылда ekin oңmadь, şonyң ycin şuu-
raalar mycberindәki her жылда aлыңьp gelinen
bytiin saloʝdьң mycberi 100 miljәne cenli ke-
mildildi.

1925-nçi jyl, saloqt pulьnyң 100 miljәni bytiin şuuraalar birleşigindәki rajoonlaryң jerli gerek jaraqларына sarp edildi.

1926-nçy jyl, şuuraalar myсberindәki dajhaanlaryң dөörtten biiri bolan 6 miljәnden artыq-raq qarьp dajhaan maşqalasъ saloqtdan azaat edildi.

1927-nçi jyl bolsa jene-de 2 miljәn jaarym dajhaan maşqalasъ saloqtdan azaat edildi.

Şөjlelik bilen 8 miljәn jaarym, jaada bytiin şuuraalar myсberindәki dajhaan maşqalasъnyң ycden biiri saloqtdan azaat edildi.

Dajhaanlaryң öz aara көmekleşme qamьтыты

Her bir dtjhaanьң hoçalyqьна viuz jaqьp, suv daşqьny volьp, oot janqьny volьp, maal-qarasьна qьrqьny degip belaa-qazaa jetişmegi mymkin. Munьң jaaly сааqlarda tiizlik bilen dajhaanьң көmegine jetişer jaaly көmekci-gerek. Ine şunьң jaaly көmekcilik ycin, „dajhaanlaryң öz aara көmek qamьтыты“ (dajhaanqom) aadynda bir qamьтыты сайlanjaar.

Bu qamьтытың көmegine gerek bolan pulь, dajhaanlar öz aara arqalaşьp, көmekleşip tapjaarlar.

M e s e l e m:

*Aqzaalьq pulь, jortaq ekin mejdaanь bellemek ki-
miin joollar bilen tapjaarlar. Qapьraatsьja hem hөki-
met-de bu qamьtььta kөmek edjər.*

Q a m ь t ь ь t

Qavşьt oobasьnda „dajhaanlarьn ӨӨZ aara kөmek qamьtььtь“ dyzildi. Bu qamьtььt, in ilki dyzilende oova şuurasьnьn vujьoьь bilen dyzildi.

Dajhaanlardan, kə viirleri muңa naaraazььсь-льq bildirip: „Ine. jene-de bir hesret, otaajda iişsiz-boş otyran bir aadam ycin maaja (fond) jьoьnamаль-мьş?“ dijenleri-de boldь.

Şөjle diiseler-de, ӨӨZ-ӨӨZinden hөves bilen qamьtььta gelip giiren aadam-da boldь. OL BOLSA ӨN QьZьL QOŞьnda BOLAN, paartьja aqzaasь jooldaş AAŞьr-Amaan oqlь-dь. OL, dajhaanlar aarasьnda iilaatсьльq (içьtьmaaqlьь) taajdan vaaqlanşьq jooqlьoььnь gөrdi. Şonьn ycin „dajhaanlarьn ӨӨZ aara kөmek qamьtььtьnь“ dyzip, olarь viir-viirine vaaqlamaq pikrine dyşdi.

Şonьn bilen qamьtььt dyzildi. In ilki bilen qavşьtльlar paaja 2 qadaq arpa getirdiler, şonьn bilen 20 put arpa jьoьnaldbь. Bu BOLSA qamьtььtьn birinç maajasь (fondь-dь).

Şondan soñ bir vaqıt jaaz gelip jetdi, Aaşyr bolsa dajhaanlara nə hiil edip qamıtıyıtın iışini ilerlendirmek gerekligini-dajhaanlara dyşindirdi. Şonın bilen, qamıtıyıt pejdaasyna 20 put arpa ekildi. Ondan bolsa gujz gyni 80 put dәне jьoınalды. Munь gөren dajhaanlar, gujzlik ekin ekişlikde 80 putlarынın vaarьsyna-da ekdiler. Mundan bolsa 300 put dәне aldьlar. Bu jьoınalap danelerini bolsa soñında satдыlar. Ondan-da qamıtıyıt maajasyna 250 manat pul giirdeçi giirdi. Bu pulın 75 manadyna bolsa qamıtıyıt ucin toхым өkiz aldьlar. Qaalan pullarында-dөvek maşьnы alçaq boldьlar. Şonın ucin Aaşyr maşьnı satьljaan idaaraa varьp sooraşды, gөrse, onda өңinden bir aaz pul alьp, qaalanın dajhaanlara nesje berjәnler eken bularын ellerindәki pullarь hem өңinden beriljәnine jetcek eken.

Şөjlelik bilen uc jьldan soñ, bu qamıtıyıt 10 desetiin jer ekdi. Bular өөzlerine ajratьn дөvek maşьnы-da boldьlar. Bu bolsa şol oobaanın bytiin dajhaанына-da jetjәr, olarын vaarьsыnda mundan pejdaalanьp biljәr-di.

Munьн uydine daqь bularын toхым өkizleride boldь. Tomьsyna bolsa „jaaşaçьq oqlanlar өji-de“ (jaasla-da) acдыlar.

Mundan soñ, bir degirmen edinmәge-de ojladьlar.

Indi bolsa Aaşьрын өөzine ajratьn oьnvasarь-da vaar.

Qарьратььр—өрөн иль гыҗе-dir

Оова хоҗальоҗьнда қарьратььвьн tutjaan ornъ

Dajhaanlar, jeke көрсілік гыҗи, jeke қарьратььр yсdi билen өөз хоҗальоҗьларьн dyzedip, ilerlendirip билerler.

1. Алаҗль маҗььнь: Hajsъ dajhaanьн jeke өөзиниң маҗььн алмааоҗа гыҗи jetček. Ejsen bolsa өөз аара билreшип маҗььн алмақ, артььльна қоҗьлмақ gerek eken.

Ol bolsa маҗььн аланда her hiil jeңillikler berjәр.

2. Соңра maal тохьтьн jaқььландьрма meselesine gelejli. Munda hem her bir ажь-ажь dajhaanьн тохьт өкiz сақлаар билмеҗеги belli. Qарратььва, артььла bolsa munъ ede билmek jeңil.

3. Тохьтльқ дәне, at, сьоҗьр алмақ ycin. dajhaana qarz пуль kim versin? Dyris, belki оова қарьнь жоҗььн қулааоҗьньн бири berse berer. Emma dajhaan аахьрда ol пульн ejgligini gormez. Sevevi қулааоҗьн берен пульндан алjaan pejdaasъ, dajhaanъ қальндырмаз jaаль eder. Dajhaana mätәc vaоҗьтьнда qarz алар jaаль өөз rajoоньнда bir jer gerek. Ine җоньн jaаль сааоҗьларда olara көmek berjән өөзлериниң qarz җәрикетleri болмаоҗь gerek.

4. Jaa-da alajль авньқ hynermentleri. Dajhaanlar icinde coqaj, carьq, әdik, көviş tikmek hem demircilik iişi kimiin авньқ hynermentlik bilen meşoquul bolmajaanь aaz-dьr. Kөөne vaqьtda by iişlerinь bytiinsi dijerlik альць savdagәrler qolьnda-dь. Avньқ hynermentler өөzlerine gerek-jaraq ciig maаль savdagәrden yc esse bahasь bilen nesjә aljaardьlar. Soңьndan savdagәr gelip авньқ hynermendiң elindәki iişlән maальнь arzaan baha bilen aloqьsьньñ jerine альp gidjәrdi. Şөjlelik bilen, bytiin pejdaa savdagәrin eline gecjәr-di.

Indi bolsa өөzine ajratььñ авньқ hynermentler artььль vaar. Artььль bolsa өөzine gerek-jaraq zaatlarьñ һөkimetinь ulьraaq dykәnlerinden, jaa-da qarьraatььpdaan degişli bahasьna aljaar. Artььль өөziniң iişlәр һәzirlән zaatlarьнь-da degerli bahasьna qarьratььva, jaada doqььdan-doqьь patььviitile satjaar,

Avньқ hynermentler artььльна өrән көp jeңillikler verilen.

5. Qarьratььp, oovaanь өөziniң gerek-jaraq zaadь bilen ypçin edjәr. Oova savdagәrleri bolsa dajhaanlara nə hiil edip-de baha hem jaramaz maal verip, aaldamaq joolьнь gөzlejәr. Qarьratььp bolsa onьñ tersine, dajhaana arzaan hem jaqşь-maal vermәniң joolьнь gөzlejәr. Sevebi-qarьratььvьñ ejesi dajhaanьñ өөzi.

Oova qulaaqçarь hem savdaagәrlerе qarşь, şosь-jaaцььzьm quramasь volьp qarьraatььvь onьq-dьrajцььñ.

Soңьндан: биз, şeyle bir ulь işe başlaap-da, indi, ööz aara uşaq-dyşek zaatlar dooғьсында çe-delleşip, oñь jaalьларь hasaaplaap durmaq bol-maz, dijip meseləni cөzdiler.

Şoñь билen билeleşip ders daşььмаль, билeleşip, jer syrmeli boldьлар.

Sөjlelik билen, gelip jaaz cьqдь, indi bolsa bize ekine qaramaq, oñь gөrmegin öөzi gөңle bir şaatльq berjər. Onda ösip oтыran ekin. bytiin jeri tep-tekiiz, jaaşьl, deniz jaalь talqьnlaap көrinjər munda dajhaanlar ööz aara artььl volьp, doosльq билen ders daşььp, her bir etmeli işi ööz vaqььnda edip geldiler. Ine şona gөre-de, biz bu jьl her desetiineden jyzləp put arpa-vuoq-daj aljaars.

Oraq vaqьь jetende, bizim artььl idaaraamьz, Şehere oraq hem dөvek maşььнь satьn almaaqa gitdiler. Onda bize maşььнь nesje berməge vəde etdiler. Biz dajhaan jooldaşларьмьz билen baагььмьz билeleşip ekin orjaars, dөvek dөvjərs. Mu-ньь soңьnda çemaaqat pejdaasьna saloqьt-da be-rers dijip, biljərs.

Bir-iki jьl gecenden soñ qarasan, тыраaqтырль hem volars.

Niireden almalı?

Gyz, dajhaan öziniň qallasyn, paqtasyn satjaar. Oňa bolsa bir entek aňr-bəri gerek-jaraq zaat gerek. Munь ol niireden almalı?

Eger-de şherde, qarýraatýrdan almalı bolsa, onda nirede arzaan bolsyn, hem nicik edip alarsyn? Haallýraaqlara, dykəncilere bolsa dajhaan bir ejjəmden bəri bergili. Olar bolsa biljərler-dajhaanlar olardan bagýr almaçaq. Sebebi-olar indi 2-nçi joola nesje bermeçekler. Emma kəpilenç dajhaanyn elinde kəer kəpigi-de bolmajaar.

Dajhaan şu haalynda dykəncə barsa, ol in ilki 2-nçi joola nesje bermejər, berse-de dajhaanyn derisini sojýr berjər. Kə bir saaqlarda dykənci zaadyň jəone baha bermek bilen-de qojmajaar, belki onyn ysdine „hej, oňmaan giden, jeňi jolyqlar!“ dijiş sögijər-de.

Уль Өктəvir Ынqылаавь, dajhaanlaryň kəpisini ojatdy. Şuuraalar həkimetinde olaryň öz işçiler. Qarasan, ine baarys-da şirket dykənini asýr-dýrlar. Dyris, şyndi-de oobalarda jeňi jolyq jooq dəl. Emma şöjle bolsa-da, dajhaanlaryň kəpisi savdaanь özleri etmek pejdaaly-dьoynь dyşinip-dirler.

Qapraatъьрлар nə hiil iışlejərler

Dajhaanlar kəpələnc, şirkət dykəninin jaramaz iışlemesinden zejrenjərler. Onda vize gerek-jaraq zaatlar, jooq, niirək qarasañ, onda kemcilik. hasaapda jetmezcilik, dijərler.

— Jaqşь idaara sajlamaq—qьjьn, her kim ɵɵz ҫubisini qarajaar. dijərler.

Emma şirkət dykəninin paajсь dajhaanlarь, ol dykənde ɵɵzlerinin vaarьсьnьn-da deñ hoҫaajьnььqlarьnь duşinmekleri gerek.

Jaramaz hoҫaajьnьn jaramaz quಲ್ಲqсьсь-da jaramaz volar. Şirketde paajь volan her bir paajсь, kəpcilik jьoñnaoьnda volьp, ondaaqь iışiñ ignesinden saraoьna cenli jetik volmaoьь gerek-dir.

Şirketin her bir paajсьсь ine, şu zaatlarь bil-megi gerek-dir: 1) Ol qarьraatъьpda nəce paajсь vaar; 2) Ol paajсьlarьn her biiri ɵɵziniñ aqzaalьq ruльnь ɵɵz vaoььnda berjərmi; 3) Şirket idaarasь maalь kimden aljaar; 4) Şirket idaarasь ɵɵziniñ satльq maallarьna nə hiil vaha qojjaar; 5) Ol qarьraatъьььn nə hiil cьqdaçьlarь vaar; 6) Ol qarьraatъьp nesje maal berjər-mi, kime berjər; 7) Kəpcilik jьoñnaoьnьn gɵz-quలాoьь volьp duran dernev qatььsasь nə hiil iışlejər.

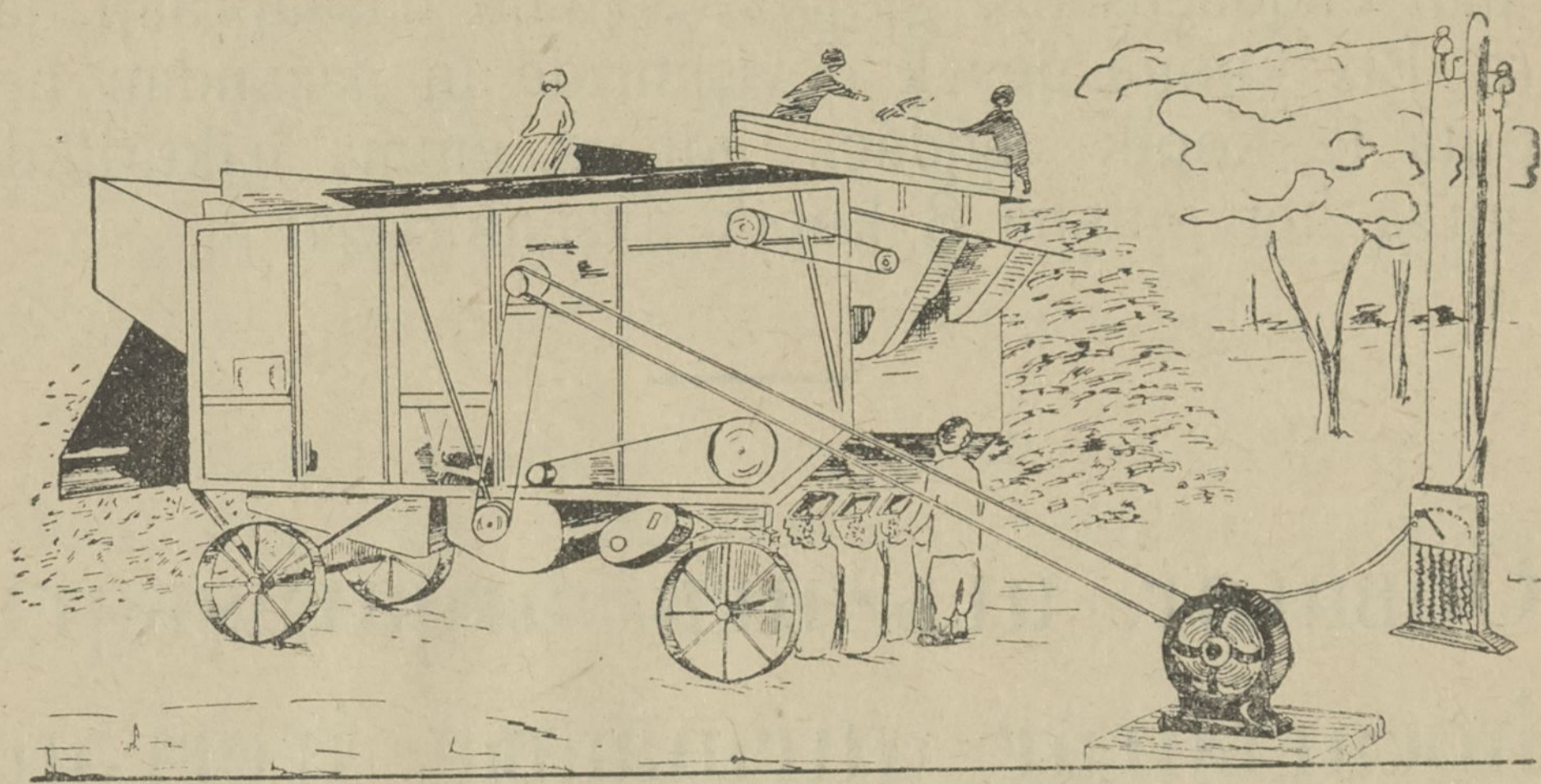
Dajhaanlar, siz qarьraatьbьbь berki-
din.

OL, sizi qulaaq pençesinden azaat
eder.

Өөз haasьльпьza artьbьl dyzin. Ma-
сььп satьп aльсьььq şirketini dyzin.

Qarьraatьp aqzaalarьna berilmeli maslahatlar:

1. Qarьraatьp jьqnaqьnda eol, oьa өөз masla-
xadьn eilen kөmek eer.
2. Sen, өөzin qarьraatьbьba eap, eaqalarb-da elt.
3. Baar gerek-jaraqьnь qarьraatьpдан al, dy-
kөnciden eir zaat-da alma.
4. Qarьraatьp idaarasьna ooba qarьnь joqьbn-
larьnь (qulaaqlarb) sajlaap, өөз elin eilen өөз eoj-
nьnа xamuut gejdirme.
5. Qarьraatьbьbь, hat-savatsьzlara hat-savat eerer
jaalbь, kitaap eilen-de savdaa eder jaalbь eir joola qoj.

Иликтиріик девек девјәр.

Qamsamool Meret, Saparь qarраатььрдаақь иликтиріки девек девишини гөркезмәге альр гитди.

— Sapar, qara, ine, aadam-da. ulaq-da gerek däl. Dolanьp duran qajьş (rimiin) bolsa icindәki diiş-diiş volьp, duran, dәнәni devjән varabaanьp ajlandьrjaar, şonьң bile devек маşььпь şavlaar-seslenip ajlanjaar. Воқьлар bolsa onьң ақьзьна дьşen војьна gelip, deviljәр.

Dәne bolsa dooғьdan, doooғь haltaa gelip qujьljaar. Tiizrәk ol haltaanьң ақьзьпь воқь-da, вөјlekisini getirip qoj.

Emma biziң өңki devек девишимиз bolsa, başa дьşen bir musallat. Onda şunca azaar cekseң-de arassa dәne альр volmajaar. Kөpisi cөpcәrli, qum-qursль voljaar.

Sen, azaavьndan, haraљoљьndan baљoљa, cьq-
jaan cьqdaљьcьcьнь, gidjән vaљтьнь hasaarлаap qa-
ra. Biz kəone devek deвишимizde иң aazyьndan her
puta 12 kəpik cьqdaљь edijərs, emma iliktiriikde
bolsa her putьna 8 kəpik dyљenkirlejər.

Оовалар, иль-иль, арқалаşьық hoљaљьықлар qurмаaљa ilerлəң!

**Bytiin Birleşik Qaљьнььstlar (bolşaviikler) partь-
jaсьньң XV-нңи qurьлтаjь hem oova hoљaљьыньң
арқалаşьықландьрьлмaсь.**

Biz oova hoљaљьынь nə hiil edip ilerlendi-
rip bilers.

Həzir bizde, oova hoљaљьы, əgən, kəp, avньq
dajhaan hoљaљьына vəəlinen. Ынqьлаap devrinde
bolsa, by vəəlinme jene-de kəpeldi, ərciidi. Biz-
de 24 miljən cemesi, avньq dajhaan hoљaљьы
baar.

Həzirki şert-şeraajьt icinde ulaљьң saanь, av-
ньq dajhaan hoљaљьыньң ycden bir essesin qaap-
laarљьq dəl. Eger-de şy şert-şeraajьt icinde oova
hoљaљьы maşььньп ulanmaљь bolsaq, onda-da
şunьң jaalь volьp cьqçaq. Bu şert icinde volan
kə bir dajhaan hoљaљьыньң aamatљь bir azalь-
da jooq.

Emma dövek, toxım sepiljən hem ekin otyl-
jaan maşbınların vaarbsın by hiil avnıq daj-
haan hoçalıqında aamatlı, pejdalanarlıq bir
joola qojır volmaçaq. İne, şunın ıcin-de biz-de
—bytiin şuuralar birleşiginde, şy gyne cenli-de
5 miljən desetiine jerden artıq jer quır.

Şonın ıcin-de, biz her nicik bolsa da qarır
hem orta haallı dajnaanlara aamatlı, pejdaalı
bir jool tapmaqımız gerek.

Hökümet, gelcek vəş yıl icinde, oova hoçalı-
qın qaldırmaq ıcin, in aazından 1650 miljən,
kөр hasaap bilen 2 miljaart pul bellejer.

Həzirki pırsadın şojaar (loozınıqı) — oova-
lar, ıllı, ıllı arqalaşqılı hoçalıqlar qırmaqı
ilerlən! dijen söz dir.

Jooldaş Моолтың В. В. Q. (в) Р-ның XV-ңи қирьтајында
„Оова іішleri доқрысында“ аадындаақы eden дақлаадындап.

Indi. mundan son, avnъq hoçalъoъ işlemejәrs.

(Dajhaan hatъ).

Biz, dajhaanlar, hoçalъoъtъmъzъ qaldыrmada eгән ulъ kәmek eden şuuraalar hәkimedine cъn jyrekden taңrъ jalqasъn ajdъjaars. Bizin kәpiimiz ulaqъsъz, quralsъz, qarъrлар-dъq. Biz şuuraalar hәkimedi volmasa eәzimize berilen jeri işlәр bilmez-dik, onъ oova qarъnъ joqъynlara (qulaaqlar) kәrendesine berer-dik. Elbet-de keseki aadam eәz jeri volmaan son, oңa onca gәnil berip işlemez-di, şonъn ycin, ondan degerli haasъl-da alъnmaz-dъ.

Şuuraa hoçalъqlarъ (savxoozlar) kәmek etdi.

Şu jъl, bize, şuuraa hoçalъqlarъnъn vekiilleri geldi. Olar, bize beriljән hәkimet qarzlarъnъn jerine, jeri tъraaqtъr bilen işlemәge maslahat berdiler.

Oovaanъn kә bir qarъnъ joqъynlarъndan (qulaaqlarъndan) vәjlekileri, bu işe raazъlъq berdiler. Biz, bu işin eәz ejesi işlән jaalъ, volъr cъqmasъna onca ыnanmajaar-dъq. İş eъle volmaan, belki, bize ulъ şaatlъq, oova qarъnъ joqъynlarъna hesret volarlъq edip, tъraaqtъr, oovaanъn

vytiin jerini pьlaanca joola syrdi, maalalady. Aaxьrnda gelip, cөpcөrsiz tәmiiz vuoɟdaj toxь-
mьnь secди.

Indi, bolsa oova qarьnь joqьbьnларь, tьraaq-
tьr atrәdiniң iişinden gylip bilmejerler.

Hәzir indi, bizde өsmedik, jaa-da көrendesine
berilen bir ekepaancьльq-da joq.

Bir näce desetiin vuoɟdaj ekini volmadьq qa-
rьp hem joq.

Тьraaqтьr hoçaльoьnь qurajььɟ

Biz, joqarqь tьraaqтьr iişini gөrenimizden son,
avньq, qarьp hoçaльoьnь islemejәrs. belki көp-
cilik bilen işlenjәn (içtimaaqь) tьraaqтьr hoçaль-
oьnь islejәrs. Ine şol vaqьtda ajrь-ajrь vөөvçik,
avньq dajhaan ekepaancьльoь volmaz.

Biziң ycin tьraaqтьr hoçaльoьnь quramaq iişi-
ni bolsa Atavaajьf aadyна dyzilen şuuraa hoçaль-
oь (savxooz) өөz, ysdine aldy. Onьɟ bilen bolsa
biz indi ьlaalaşьq (doogovor)-da etdik.

Өктөвир ыңқылаавь.

1917-нчи жылың 25-нчи өктөвиринде, жaa-da тәзе hasaap билen 7-нчи ножаавьрда гөз гөрип, қулақ ешитмедик өгән уль, Өктөвир ыңқылаавь болдь.

1917-нчи жылың 27-нчи рьвгаалында раатышаа һөкимеди жықьландан соң, вақтыль Керински һөкимеди дызильди. Ол һөкимет-де раатышаа һөкимети таажьндан вақланан урьшь даяандьрмаан, өңкиси жааль жөритди. Вытиин улкәмиз болса ол урьшь северо-пльи вежраанлыоҗа дышып-ди. Ишчи һем даяханлар болса бир нәсе јуз муңлар урьшь җаажьнда (рьгуунтда) қыгьльдь. Emma оларьң мақојаласы болса ьзларьнда аас-жалаңас қаальр, өгән һоорлан-жаар-дь.

Ҷол вақтыда ишчилер, Лиинин қуран қамьньыст раартыжаасыньң јоол гөркезиҗилиги билen, вақтыль һөкимеде қаршь қоозојалан етди.

Қамьньыст раартыжаасы болса:

„Јооқ болсын урьшь“! Јер-сув һем рабриклер ишчилере болсын“, „Вытиин һөкимлик-шуураалра болсын!“ дийип билдиріш етди.

Қамьньысти ар раартыжаасы:—Еј, ишчи јоолдашлар, сиз өөз душмааньньзь жеке даяханлар билen бирлешмек билen жеңерсиниз! дииди.

Даяханларга болса қамьньыстлар раартыжаасы ине шөјле дииди: Даяхан јоолдашлар, size јер

альр vermäge, иргъь jatьгьр, ьлаалашьq etmә-ge hem-de ваajлар һәкимлигинден сьqмааqа көmek eders, гелиң визиң биле болың!

Joоqсыллар (иішciler), даjхаанлар билеşip, қамьньст партьjaсьньн жоол гөркезиçилиги билең, жеңди, шоньн билең һөкимет шуураалар қолына гецди.

Өктәбир ьнqьлаавь, даjхаанларь көр jer сувль қарьнь жоqььн ваajларьн пенçесинден сьqардь, hem шоньн билең вараавар вытиин екин jerлерин олара реjдааланмааqа берди.

Şөjlelik билең, вытиин шуураалар мусвериндәки оова, rajoon hem оqрьq jer-сuv қамсьjaаларь, jatan сөpi қалдырмажаан қарьнь жоqььн көр jer-сувль ваajlardan 40 miljән 600 муң desetiine екин jeri алдылар.

Liinin paartьjaась, иішcileri, даjхаанлар билең во-лан бирлеşikлерин (sajuuzларьн), берkitmәge hem оларьн өөз һоçальқларьн қурамаларьна көмек-леşmәge сааqьрдь.

Illic, бир минуyt-de даjхаан geregin jaadyнда сьqармадь. Hiic бир даjхааньн һать, оньн таajьн-дан ynis берilmән, қаралмаан қаалмадь.

1924-нçi jьльн 21-нçi janварьнда визиң иilimiz өгән көр ааçьльq даатдь, аqьгльq cekди. Ол-да bolsa жоолваşсььмьз Вьладььмьг illic Liininin şol jьлда өlmegi-di.

Оньн ьзььнда қамьньстлар paartьjaась қаалдь. Ол bolsa ilicin вытиин vesjetlerini ьşьqlандьгьр, саqlajaар. Jooldaş даjхаанлар, ine şol paartьjaa билең бирлеşiginizi берkidin!

Өктәвир ыңылаавь 10 жылъоь

1927-нчи жылъ, 7 чи ножаавьгьнда шураалар һөкимединиң 10 жылъ доолды.

Өктәвирниң 10 жылъоьнда, бу оон жыл ичинде нәме edilen ишлери саанамаль болды.

Гөрсек мунда edilen ишн саань-сааҗаоь жооқ екен. 1918-нчи, 19-нчи жыллар вејраанлыоьпның ызы-да қаалмаан-дыр. Жыл-жылдан оова һоҗалыоь дызел-јәр, заавыт-паврииклер жоола қојылыр, бир нicesi тә-зеден, һем салынаар.

Шөјле болса-да, бизниң бирлешигимизде јенеди өрән көр етмели ишлер ваар.

Маньфиист (җар наама).

Өктәвир ыңылаавьпның 10 жылъоьнда мань-фиист сықды. Бу манифиистде болса гелҗекде нәме етмелилиги, нә һил edip зехметкешлериң јааҗајыш-ларын јаоҗыландырмамалыоь һем нә һил edip,

halq hoçalьoьn ɵsdirmeliligi ignesinden-sapaoь-
na cenli dyşindirip ajdьlan.

Bu manifiistvo jьnca, oova hoçalьoь dooьrьsьn-
da-da ɵrən kɵp jeңillikler veriljər.

Bu manifiist voьnca, maşoьalasь icinde aadam
vaşьna $\frac{1}{2}$ desetiinden artьq jeri, bir ulь qara
maaldan artьq maalь volmadьq dajhaan hoçalь-
oь saloьtdan hem ɵnki jьlьn verilmən qaalan
saloьdьndan vytiinleji aazaat ediljər. Eger-de
şy hiil dajnaan hoçalьoьnьn vaşoьa jerden giir-
deçisi volmasa.

Manifiistde, vytiin qarььp dajhaan hoçalьoьna
jer-suv vɵɵlip vermek, olarь jerli-suvlь etmek
сьqdaçьsь hɵkimet hasaavьna volçaoь ajdьlan.
Hɵkimet vy iiş ycin ysdeme miljən manat pul
qoьverjər.

1928-nçi jьda hɵkimet umuuman dajhaan ho-
çalьoьn verkitmek ycin, 750 miljən manat pul
qoьverdi.

Manifiistde, iң qarььp, oңşoь hajal dajhaan-
laga, maajьp-myçriplere pensije (aajlьq pul kɵme-
gi) vermek dooьrьsьnda, qanuun (dyzgin) сьqar-
maq, ycin, hɵkimede tavşьrьldь.

Qutlb bolsbn, oon jllbqbn Oktəvir!

Qarbrlar zncygndan boşadan,
Baajlar həkimedinin taqtyn uşadan,
Jyvirdimize qzy maxmal dyşeden,
Qutlb bolsbn, oon jllbqbn Oktəvir!

Sen acan sen, medenijet joollarğ,
Jaqtlatdın, qaranqylb cəlleri,
Hajraan etdin saqbn bilen soollarğ,
Qutlb bolsbn, oon jllbqbn Oktəvir!

Diniikin, Varangiil, Qalcaqlar gelip,
Seni jьqmaq ucın, vaarğ çem volbr,
Alaac tarmaan, jooq boldylar gym volbr,
Qutlb bolsbn, oon jllbqbn Oktəvir!

Avval jooq-dь adaalatbn nьşaanь,
Piller bilen den ejledin peşəni,
Oon jьl boldь zehmetkeşin boşaanь,
Qutlb bolsbn, oon jllbqbn Oktəvir!

Raaxatь, zehmeti dençe raajladbn,
Ezilene rehimli gəz ajladbn,
Dajhaanlara jer-suvlarğ raajladbn,
Qutlb bolsbn, oon jllbqbn Oktəvir!

Alqyşlajaar, iişci, dajhaanlar yjšip,
Ajaal erkek geljær, vajramьna syjšip,
Şy sөzleri ajdyjaaryn, şaatlyqdan çooşыр,
Qutly bolsyn, oon jyllyqyn Öktөvir!

Tyrkmenlere millii esgerler qurdyn,
Jyvirtbasar duşmaanlaryn vojnyнь burdyn,
Oon jyllyqda şunca ystinlik gөrdin,
Qutly bolsyn, oon jyllyqyn Öktөvir!

Jyz myn miljәnlere өmrin uzalsyn,
Ylkelerimiz gynden, gyne dyzelsin,
Qaanhooor çahangiirlerin taqtь bozalsyn,
Qutly bolsyn, oon jyllyqyn Öktөvir!

Saxat Nyjaazыf.

Bizin partьjaamьz VQP(B)

Mundan 30 jyl өn, Vьladьmьr ilic Uljaa-
nyf—Liinin, iişcilere өөz partьjaalaryнь qurmaq
gerekligini ajdan. Iişciler, өөzlerinin partьjaasyn
qurmaan durьp vaajlary hem көp jer-suv ejesi
bolan oova qarьny joqьynlaryн jenip bilmezler.
Partьja—iіşci synьnyн in ilerki sapdaaqь atrәdi-
dir. Bu partьja, jyregi bilen joqьsьllary sөjjәn
vytiin jooldaşlary өөz saryna aljaar. Bu partьja,
iіşciler synьnyн jaqtь durmьş, hem qamьnyьzьm
doqьsьndaaqь gөreşlerinde, urьş idaarasьnyн

ištaavbjaalь volьp, olara jool gərkeziçilik edjər. Qamьnьbьzьm devrinde qarьbьpcьbьq, dilegcilik volmaz, bytiin hoçalьq ortaқ volьp, bytiin aadam hem iişlemeli volar. Qamьnьbьzьm devrinde, hoçalьqdan geljən bytiin pejdaa, bytiin halqьn jaaşajьşьnь ilerletmek, jaqşьlatmaq ycin sarp edilip, qarьtaalьbьz — vaajlar dvrindəki jaalь, ajrь-ajrь aadamlarьn çubisine giirmez.

İilic, her vaqьt-dai işci paartьjaasьnьn dajhaanlar bilen viirikmesini (sajuuz volmasьnь) devnəp ajdьjaar-dь.

Dajhaanlar, jeke iişciler bilen viirigende qulьq, qarьbьrlьq belaaşьndan cьqьp bilerler.

1898-nçi jьl şol hiil paartьjaanьn dyjp daaşь salьn-dь. Bu paartьjaa birinçi joola „sosьjaaldьmaqьraat partьjaasь“ dijip, aat veriьp-di. 1903-nçi jьlda volsa bu partьja 2 vəəlege vəəlindi. Munьn көprək vəəlegi (volşaviihler) Liininin vaşьlьqь bilen her vaqьt-da hem şyndi-de iişciler bilen dajhaanlarьn birleşmegi (sajuuz volmaqlarь) taajьnda voldьrar. Munьn aazьgaaq vəəlegi (menşeviikler) volsa her vaqьt-da vaaj-burçoojlar bilen viirigip, işci, dajhaanlarьn ezmek joolьn tutdьlar. Emma olarьn iişleri uqramadь.

İişci, dajhaan sajuuzь, volşaviikler paartьjaasьnьn jool gərkezmegi bilen, көp jer-suvль vaajlarь hem zaavьt-pavriik ejelerin qavdьlar, 1918-nçi jьldan vaşlaap, Liinin—volşeviik paartьjaasь qamьnьbьstlar paartьjaasь, aadьna gecirildi.

Həzir, vytiin, şuuraalar birleşigi, Qamьnььst (bolşeviik) partьjaasьnьn in birinçi gezekde duran veziipesi—iişci-dajhaan jaqşь jaaşaarльq edip, ho-çальqь qaldьrmaq-dьr. Ine şunьn ycinde, təze zaavьt-pavriikler salьnjaar hem-de berk suuratda maal nьrxьnь aşaaq duşirmek uqьnda gərəş альnьr vaгьljaar. Şunьn ycin, vytiin şuuraalar birleşigi, Qamьnььstlar (B) partьjaasь, biziң dьnc -aasuuda jaaşamaqьmьz havp - hatarsьz volьp, memleketimizin ɵɵz-ɵɵzini qoogьqьsьlьq iişiniң-de ruqta volmaqь uqьnda calьşjaar.

Iişci sьnrь by iişleri dajhaanlar bilen sajuuz volmaq bilen jerine jetirip biler.

V Q P (B) aqzaatlar hem qandaaatlarbnyd artbş

8.400	180.000	251.500	772.640	1.002.489
1905-nci jyl.	1917-nci jyl.	1919-nci jyl.	1925-nci jyl.	1926-ucı jyl.
		1.131.256		
		1927-nci jyl.		

Sizin oovaabzda Qambnyst partjaasbna aqzaa, jaa-da qandaaatlar vaar-mb?

Diđ dernev

Oova bilen şeher ikisi biirigip, bir gyjc-dir.

Şeherde pavriik zaavtlar vaar, oovada volsa ekeraansylq, vaaq-vaqsa vaar.

Şeherden oovaa cit, caaj, qant, maşbn daşjaarlar.

Oova şehersiz jaaşaar bilmez. Şeher hem oovasz jaaşaar bilmez.

Joqarqь jazuvda, iđ ilki şeher doqrbsyndaaqь sözlemleri soıyndan oova doqrbsyndaaqь sözlemleri jazьd.

Bytiin şuuraalar birleşigi Lii- ninci jaaş Qамьньстларьн са- жуузь (BLQSM).

Qamsamool iişci, dajhaan jaaşларьньн иң жақ-
şьларьн (2 miljəndən artьoғraaq) birleşdirjər. Qam-
samool-oobalarda təze durmьş qurmaaqa kəmek
edjər, onь uoғьqəbrjaar.

Qarғьлар, kəənəni ərən qьjьnlьq билen taşla-
jaarlar hem her bir təzə-de şek şubhelenip qara-
jaarlar.

Quluur, qьraaqathaana, savatsьzльoғь жооq
edjən orьnлар-ваарьсь-da qamsamollar kəmegi
билen dyziljər.

Qamsamool partьjaanьн hem onьн iişinde
bolan şuuraalar həkimetiniң иң ьnanьсль kə-
mekcisi-dir.

Qamsamollar her vaoғьt-da qazjetlerde jazьp
durmaq билen, dooғьльoғь jyze сьqarjaarlar.

Ooba şuuraasьньн ваşльoғь kəbir iişleri əəz
vaoғьtьnda etnese, jaa-da dooғь iişlemese, qarьbr-
ларь ьнçьtsa—ooba habarçьсь bolan qamsamool
onьн jaalьларь qazjete jazьp durjaar. Ine şonьн
билen bir vaoғьt gərsen ooba şuuraasьньн ваşльoғь
çoqaarкərlige cəkiljər.

Qamsamool her vaqıt-da oobalarda taze başlanın işlere gıyc-kömek berjër.

Qamsamool partıya aqzaalagına jaqıř gezekdeřler terbijelöp jetiřdirjõi.

T. S. S. R.*)

Tyrkmenistaan Sosıjaal Savıbtlar Rispuubliikesi—25-nçi jıbyn mart aajında dyzildi.

Tyrkmenistaan rispuubliikesinin ejgerilři (idaara edilři):

Tyrkmenistaan rispuubliikesinin bytiin halqı 3 oqrıoıa hem-de öñ Ařıabaat, Marı oqrıoılagına giirjën... 13 rajoona vöelinjër.

Tyrkmenistaan rispuubliikesinin vařby tutanın jooıarı idaarası—dujı içraaije qamıbybyt dır. Dujı içraaije qamıbybyt bolsa bytiin Tyrkmenistaan savıbtlagıbyn isijezinde saılanır qojyljaar.

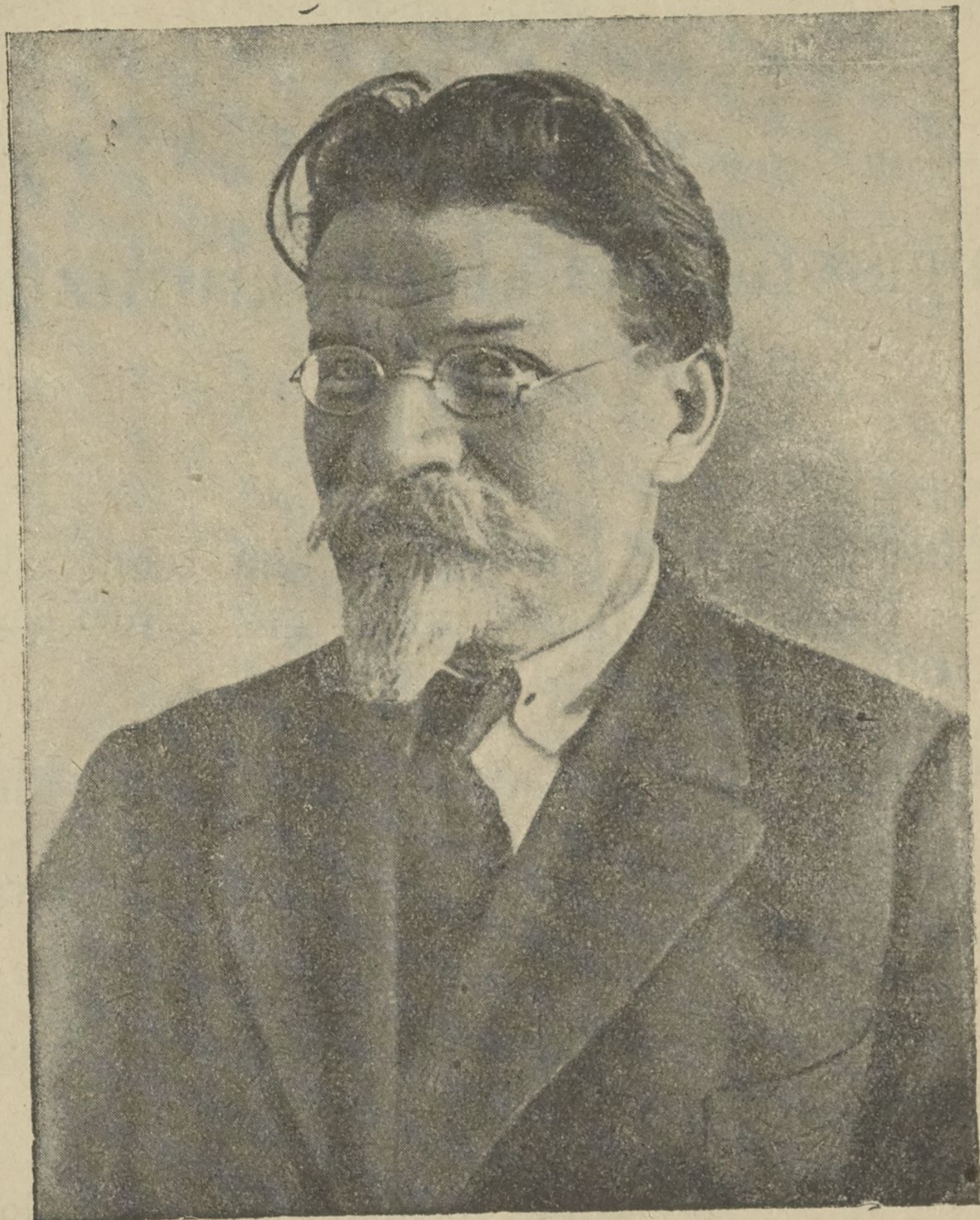
Tyrkmenistaan dujı içraaije qamıbybytbyn vařby—jooldař N. Ajtaaqıf-dır.

Dujı içraaije qamıbybyt, öziniñ saılanan 121 aadamlyq hëkimet aqzaasından 19 aadamlyq halq qamısaarlar savıbybyn idaarasıby saılajaar.

Hals qamısaarlar savıbybyn vařby: jooldař Q. Atavaajıf.

*) Bu maqalaan oqıtmaoıa vaařlamazdan ilki TSSR harılagı haqında dyřindirme etmelidir.

SSSR*) sajuuzьnyц dujр içraaije
qamьtьtьnyц vaşьlofь.
Юолдаş QALЬЬNYN

Savььtlar sajuuzьnyц ycinçi isjezinde aşaaqdaaqь
aadamlar dujр içraaije qamьtьtьna sajlandь.

Dujр içraaije qamьtьtьnyц vaşьqlarь:

Qalььnyц, Perooviski, Cirvoqoof, Muusa-Bekif,
Ajtaaqьf, hem Rajьlla Hoçaajьf.

*) By jerde SSSR harьlarьnyц nәme aanladjaanьnyц oqьçaa
duşindirip өtmelidir.

Јааҫасын савьытлар сажуузьның исјеzi!

1922-нчи јылы, Дикәвир аајна сепли көөне орсъjet раатысаалыојында ајр, ајр савьытлар риспуубликleri дызилip-di.

Булар болса ҫу аҫаақта гөркезилелер-dir:

1. R. S. F. S. R. — Руус сосьјаал Фидаратсьја Савьытлар Риспуубликеси.

2. U. S. S. R. — Уқрајна Сосьјаал Савьытлар Риспуубликеси.

3. B. S. S. R. — Биіле Руусьја Сосьјаал Савьытлар Риспуубликеси.

4. Z. S. F. S. R. — Зақафқазьја Сатсьјаал Савьытлар Риспуубликеси.

Сосьјаал Савьытлар Риспуубликелери Сажуузьның биринчи исјеzi 1922-нчи јылы, биринчи дикәвиринде Мескевде болды.

Ine, şy isjezde joqarda ajdъp  ten ajrъ, ajrъ 4 Rispuubliik miz vaarъsъ S. S. S. R. sajuuzъ volъp birleşdi.

Bu Savъtlar Rispuubliikleri Sajuuzъnъnъ dyjp qaanuunъ (qonistituutsъjasъ) qabuul edildi.

1925-n i jъl, vytiin Savъtlar Sajuuzъnъnъ III-n i isjezinde, Tyrkistaandan aaşaaqdaaqъ 2 rispuubliik ni dyzmeli, dijip, qaraar edildi:

1. Tyrkmenistaan.

2.  zbekistaan. Bular hem joqarda saanalan 4 rispuubliike bilen bir deņ esaasda sosъjaal savъtlar sajuuzъna giirj ler.

Diimek, h zir S. S. S. R. icine aşaaqdaaqъ 6 rispuubliike giirj r:

1. R. S. F. S. R.

2. T. S. S. R.

3. Uqr. S. S. R.

4. Z. S. F. S. R.

5. B. S. S. R.

6. Uz. S. S. R.

Savъtlar sajuuzъnъnъ isjezine her rispuubliik hem aftanoomъjalъ ooblast  ezinin vekiiin iiberip bilj r. Qъzъl qoşъna-da  ezinin vekiiilerin savъtlar sajuuzъnъnъ isjezine iiberip bilj r.

Baajlar hokimetinin qoşınь huquuqsız qьrazdan volьp saanaljaar. Olarьn sajlamaaqa hem sajlamaaqa haqlarь жооq. Şonьn ucin, olar sajlaoq sesine eje volьp bilmejərler. Baajlarda erk-aazaatlьq, jeke baajlar ucin volьp, iişci-dajhaanlar ol aazaatlьqdan maxruum.

Qарьтаальст (maajadaar) baaj Devletinde, kimin zaavьt-pavriigi, көр jer suvь, pulь bolsa, şol aaqalьq syrjər.

Bizin iişci-dajhaan Devletinde bolsa iiş bytiinlej vaşoqa-dьr. Bizde savьtlara sajlaoq huquuqьna zehmetkeş iişci, dajhaan, qьzьl qoşьn hem matros-lar eje-dir.

Bizde qьzьl qoşьn, jeke devlet savьtlarьnьn aqzaasь volmaan, belki hөрmetli qьrazdan—savьtlar qooraqьsь-dьr.

Qьzьl qoşьn maşoalasьna hokimet taajьndan ajratьn jeңillikler veriljər.

Sьjaasь жоолваşсььндан (pалььtruukdan) soora, ol saңa bu doqьrда dьşindiir.

Savььtцar hөkimetiniң saqcьсь

işci-dajhaan hem olarың hөkimetini aaq jana-
raallарың qorqьньсларыңdan saqlaar aьp qaаль-
сь-qьзыl qoşьньң өtgir najzalarь boldь.

Savььtlar sajuuzьnda vejraanьoяa, heləklige
qarşь gөreşen caaqda, tyreң najzasьn qoььna tu-
tьp, birinçi aadymlarь aatlajьсь hem şol qьзыl
qoşьn boldь.

Aac-jalaңac dajhaanlar, birinçi gezek өzle-
rine kömek ediçiler aarasьnda-da şol qьзыl qo-
şьnlarь gөrdiler.

Qorq ьньсь saaqlarda her vaqьt-da ilerki ha-
tarda durьсь hem şol qьзыl qoşьn boldь. Ol,
her vaqьt-da өz işci-dajhaan halqьньң azaar
çevir cekip, hoogььq, sytem gөren jerinde gөrin-
jər. Sevevi-ol, өz sьnrьньң saar jyrekli, сьn
oqlь-dьr.

M. Qalььньn.

QЫЗЫ ҚОҒЫН

(QЫЗЫ ҚОҒЫН — ааң-білім ооқаағы-дыр)

Уль өктөвир ыңқылаавындан соң, иішци-дајһаанлар, өөз қызы қоғынларын дыздилер. Қызы қоғын, вүтиін јер јүзи ваајларынң душмаань, иішци-дајһаанларынң қооғаағысьсь һем оларынң арқа дајһаань-дыр.

Қызы қоғын қамһыһыст парһыјасынның пикирлерини јерине јетирмек үсин, ааң-білім јооһында,

сыжаась ишлерде hem urьş mejdaanларьнда aar-
maan-jaadamaan ишлежәр.

Qьзыл қошып өөзиниң бу hiil elleşip, дьрча-
şьp, ишлемегі билen. bytiin jer jьzi baajларьның
jьregine oot сальp, olарь ьssьtma tutan jaаль,
edip. titredjәр.

Ine, şonyң ycin de, qьзыл қошып—bytiin jь-
jьzi zehmetkeşlerini dynjә baajларьның pençesine
den qutarьşь baatьrларь-dьr.

Şuuraalar hөkimetiniң millii сыжаасать

Paatьşaa orşьjeti, bytiin halqь jeke Petirviuroq
(Liininqьraat)-da otьrьp, bir orьs hөkimeti билen
idaara edәр-di. Başqa halqьn өөz millii hөkime-
ti jooq-dь, olарь өөzlerine jaat bolan orьs qaa-
daqaanuunларь (zeqoonларь билen orьs janaraallарь-
tөreleriң qolь astьnda idaara ediljәр-di. Hөki-
met dili-orьs dili-di. Bytiin idaaralar şol dilde
sөzlejәр, şol dilde jazjaarлар-dь. Arzalar şol dil-
den başqa dilde jazьlan bolsa qabuul edilmejәр-
di. Mekteplerde kem jeke şol orьs dilinde oqь-
dьljaar-dь.

Qatьnyьstlar partьjasьnyң jool gөrkeziçili-
ginde bolan, savььtlar hөkimeti, her bir өөz ene
dilinde gerpleşjән halqa, өөzleriniң millii savььt-
lar hөkimetini dyzmәge mymkinlik berjәр.

Савъьтлар сажуузъньнъ ицинде şунънъ kimiin ɵɵz-
lerinin miilii hɵkimetleri bolan rispuubliikeler
ɵrən kɵp olardan in ulъraaqъ altъ.

By rispuubliikeler icinde aftonoomль rispuub-
liikeleri, jaa-da ooblastль bolan ɵrən kɵp avnъq
milletler hem kɵp.

R. S. F. S. R.-de—10 saanъ aftonoomль ris-
puubliike vaar. 13 saanъ aftonoomль ooblast
vaar.

Uqr. S. S. R.-de—1 aftonoomль rispuubliike
vaar.

ɵz. S. S. R.-de—1 aftonoomль rispuubliike
vaar.

S. S. S. R.-нънъ isjez taajъndan sajlanъp qoъb-
lan dyjp Içraaqoom S. S. S. R. vaar. By dyjp
Içraaqoomънъ vaşъlqlarъ: jooldaş Qalъьнънъ, Pet-
roovъski, Cırbeqoof, Muusa. Bekif, Ajtaaqъf, Faj-
zъlla Xoçajъf.

Paatъşaa hɵkimetri

Paatъşaa hɵkimetri devrinde Tyrkmen, ɵzbek,
Tatar, Başoъrt, Çehiit, Aar, Cirmiş... Kimiin, orъs-
dan vɵjleki milletler paatъşaa qoşъnъnda yle-
dim dɵrt-vəş jъl хъzmat edjər-diler. Urъş bolan
vaqъtларъnda hem jene-de edil şolar paatъşaa
hɵkimetini saqlamaq ycin qaanль urъş mejdaan-
ларъна (pъruuntlara) gidjər-diler. Munъnъ ystine
hem şol milletler, paatъşaa hɵkimetini eklemek
şonъ ejgermek ycin, jyz hiil saloъtлар-da verjər-
diler.

Şularъnъ evezine, paatъşaa hɵkimetri ol millet-
lere nə niil jaqşъlqlar ədjər-di? Dijip, sooralsa

„Bir jaqşylyq-da etmejär-di“ dijip, qajtarqy bermäge doqy geljær.

Raatşaa hokimeti, olara jaqşylyq etmek wøjlede dursyn, belki olar her hiil joollar bilen qysjaar-dy. Olara caqsyz salqytlar salyp, edil şor pul bilen olarñ özlerini orys diinine öndevçi, şona coqyndyryşy, jatyp ijer miisjaniirleri (diin aazdyryşlarñ) ekljær-di.

Indi, raatşaa hokimeti devrindäki oryslarñ öz iışci, pajhaanlarña bir göz salsaq, olarñ haaly-da edil şol jaat milletleriñki jaaly gøterniksiz aqyr-dy.

Şuuraalar hokimeti.

Şavbytlar hokimeti quralan wojna, kööne orsyjetde jaaşajaan cet-jaat milletleriñ waaryşnada oryslar bilen bir deñ huquq (přaava) berildi.

Ine, şol berilen huquq wojnca her millet, dijerlik özine ajratyñ öz erkli (awtonomyaly) Şavbytlar Rispuibliiki quraap, özini özi idaara etmäge başlady.

Ine, biziñ Tyrkmenistanymyz hem şos hiil erkli Rispuubliklerden saanaljaar. Søjlelik bilen Gøök-Depe alyñandan wari, qaan icen raatşaalар, jyrtoqyş-janaraallar, haanlar, tereleler, emiirler jatyp ijer misjaniirler taajyñdan urlyp-søogilip, depelenip-depgilenip gelen, „jer jyzi aadam baalalaryñ zeherlejiçi qara men (petnoo) hasaapla-

ныр гелинлн—tyrkmenler-de Savьыtlar hөkimeti arqasьnda başqa milletlel bilen bir den huquuqlы vatan oqlларь (qьrazdaanlar) boldыlar.

Tyrkmenler, Uль Öktәlir ьnqьlaavy başlanan vojьna, Savьыtlar hөkimeti taajьndan өөzlerine şunьn kimiin, huquuq verilçegini aаnладыlar. Ine, şonьn ycin-de olar (tyrkmen iizci-dajhaanь): „lişci-dajhaanларь hem vytiin ezilen milletleri çevirzulьm zьnçьrьndan aazaat edijән jer jyzinde bir hөkimet bolsa, olda jeke Savьыtlar hөkimeti“ -dijip, Savьыtlar hөkimetin her hiil duşmaanlardan saqlamaq ycin, qadьrль qaanларьn ajaamaan dөkdiler, eziiz çaanларьn verdiler.

Uль şaatльq, bu dөkilen qaanlar! Dynjәden өten çaanlar viihyyde-boş jere gitmedi, Savьыtlar hөkimeti duşmaandan saqlanьp, aльньp qaalьndь.

Hәzirki gynde, by hөkimet, vytiin jer jyzi baajlar qorqьjaan, vytiin dynjә jooqsьllarь haal-lajaan bir hөkimet volьp saanaljaar.

Paatьşaa qoşьnьnda qullьq etmek.

Kөөne qoşьn, paatьşaanь saqlajaar dь. Ol qoşьnьn vaş tutanларь, qamandьrларь—uль jersuv hem zaavьt-pavriik ejeleri volan jьrtqьc ebserlerden dyzilip-di. Şaldaatlar bolsa oqьdьlmajaar, naadaan saqlanjaar-dь. Şonьn bilen varabaar ol caaqda qoşьn qullьqьnda volmaq өrән qьjьn-dь: aңrь-vәri, boş-viikәr kiciçik bir kemcilik ycin-de saldaatларь urjaarlar, bir nice saaqat typen gөter-dip qojjaarlar-dь.

Ол вақт қошънда, вааръсында-да көпрәк азаар cekjән татар-ваşоұрт салдаатларъдъ. Ол вақт қошънынъ иң кичиқ бир қульқсъсында ваşлаар иң жоқаръ бир жанараална сенли. татар-ваşоұрт салдаатларна қыжақ гөз билең қаражаардълар.

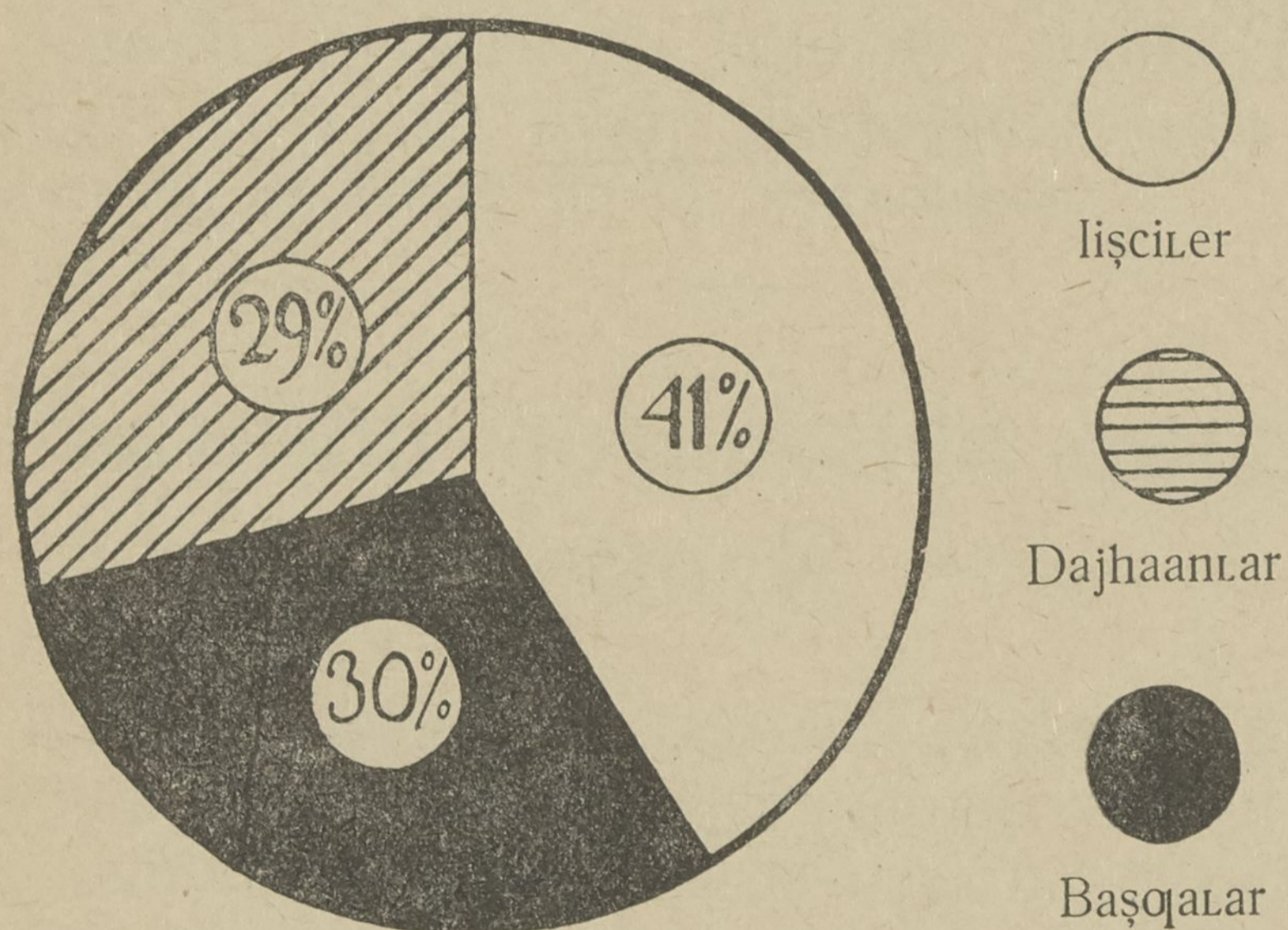
Мунъ көөне раатъсаа қошънда қульқ еден һер бир татар-ваşоұрт өрән оңат билжәр.

Dyris, раатъсаа қошънда қульқ едиçi татар-ваşоұртларнъ һааль, жоқарда аждър өтдигимиз кимиин, өрән ақыр, өрән ажанъс бир һаалдадъ, Indi һәзир қызыл қошънда қульқ едиçi вақытль татар-ваşоұрт қызыл қошънларна гелсек, буларнъ һааль көөнә деңеşдирилмезлик, вытинлеји ваşоұа бир һаалда-дър.

Şuuraalar orsýjetini kim ejger- jøn (idaara edjër)

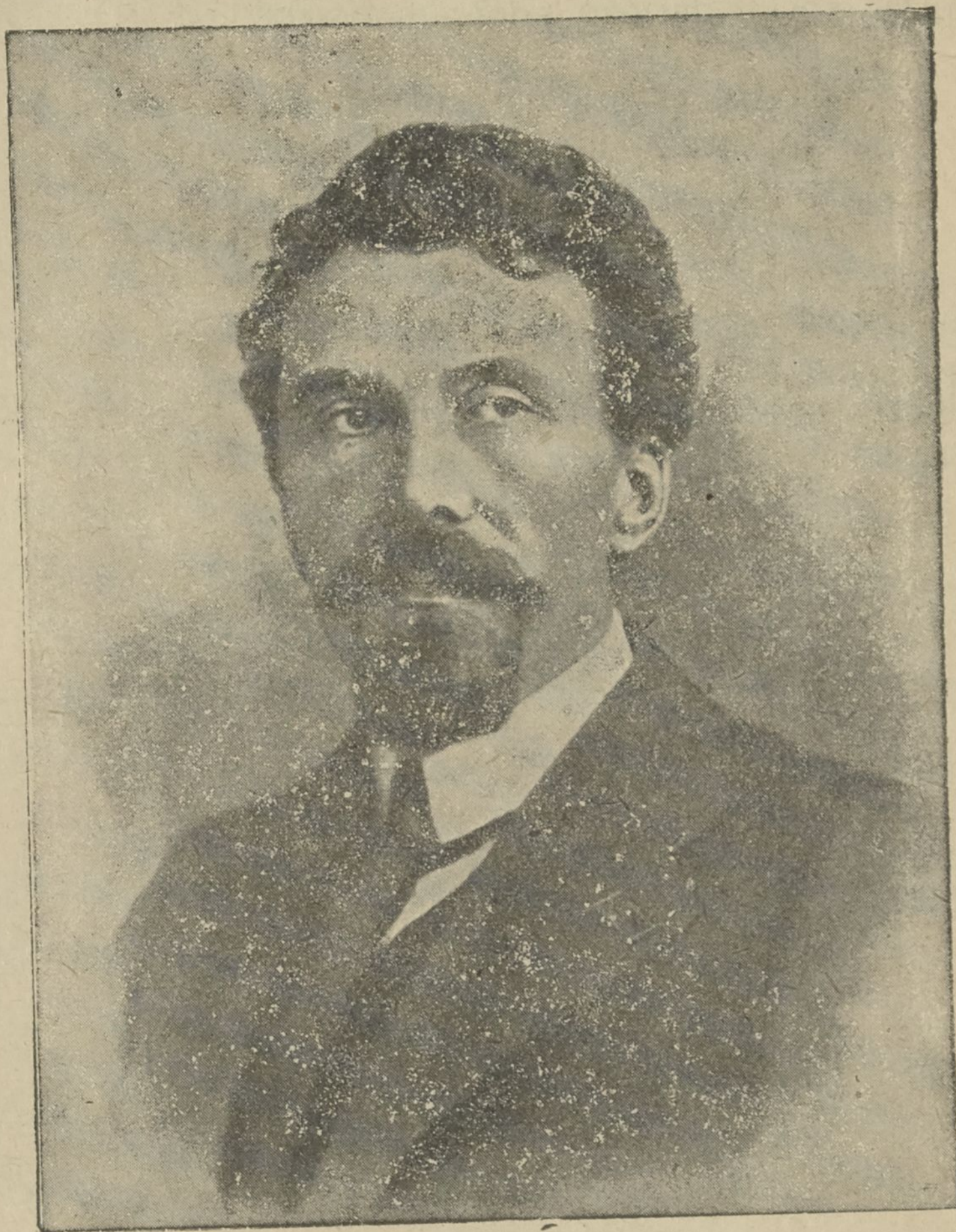
Bizin Savbьtlar Devletimizde in joqarь hëki-
met (vьlaast)—bytiin orsýjet Savbьtlarьnь isjezi-
dir, emmaa Savbьtlar Rispuubliikesiniң sajuuzь dy-
zilenden son, Savbьtlar sajuuzьnь (isjezine) tav-
şьrьldь.

Savbьtlar sajuuzьnь III-nçi isjezinde BOLAN
iışci-dajhaan hem başoja vekilleriң saanь asaaq-
daaqь dьjaoqьraamda cьzьp gërkezilşi kimiin-di:

Savbьtlar sajuuzьnь isjezi, Savbьtlar Rispuu-
bliikesi sajuuzьnь dujp içraaije qamьtьtьnь
(S. R. S. D. J. Q.) hem halq qamьsaarlar Savbьtьnь
sajlajaar.

Liinin ölenden son, halq qambsaarlar Savь-
tьnьң vaşlьođ edip-Eleksej İvaanьvьc Rьbqьf
sajlandь.

S.S.S.R. sajuuzь, halq qambsaarlar Savьtьnьң vaşlьođ
jooldaş R ь ь Q ь F.

S o o r a q l a r:

Напъ ajдьң gөrejli oqьođa, raioonda, oovada in joqarь idaara
hajsь idaara? Bir isjezden ikinçi isjeze, cenli oqьođ, rajoon hem
oovalarь kim idaara edjөr?

BooꝛꝥꝚꝚꝚ sizin!

Ej zehmetkeş işci-dajhaan jaaşlarъ,
Jyvirdi qooꝛꝥꝚꝚꝚ sizin!
Jaaşлықda evrenip gerek işleri,
Таajjaar volъp durmaq booꝛꝥꝚꝚꝚ sizin!

Iki жыл esgerii qullыq etmeli,
Görkezilen jooldan dooꝛꝥꝚꝚ gitmeli,
Evrenip nъzaamъ tyren atmaль.
Dyzgin tertip bilmek booꝛꝥꝚꝚꝚ sizin!

Sizin arqaaꝛꝚꝚdan işci hem dajhaan,
Duşmaanъn şerinden qaalçaqlar amaan,
Ujšip sosjaalъꝚꝚm qurar, vii gymaan,
Daşlarъn qooꝛꝥꝚꝚꝚ sizin!

Bilimli volaarsъz, qazarmaa gelip,
Esgerlik qullыqъn jer-pe-jer bilip
Jyvirt qooꝛꝥꝚꝚꝚ siz таajjaar volъp,
Durmaq-dыr hemişe booꝛꝥꝚꝚꝚ sizin!

Gyjçiniz viirgerip таajjaar volsaꝛꝚꝚ,
Jerli-jerden jaraq qola alsaꝛꝚꝚ,
Өninden urъş işin bilip dursaꝛꝚꝚ.
Hemişe aꝛsaat-dыr işiniz sizin!

Ылмъn ooçaqъdыr volçaq ç aјꝚꝚꝚ,
АлꝚꝚ, siz, ылымdan jetdik paajꝚꝚꝚ,
JaꝛꝚꝚnлаşdъ indi gelçek aajꝚꝚꝚ,
Aaꝛ-bilimli volmaq booꝛꝥꝚꝚꝚ sizin!

Q.

QoşꝥꝚ saјꝚꝚꝚ

QoşꝥꝚ saјꝚꝚꝚ—qarъp hem orta hallъ, zehmetkeş dajhaanlar, carvalar, dyjbinden navasъz-vatraqlar, aarasъndan in ilerki, in jaqşъ toparlarъnъn өöz icinde alъp viirikdiriçi içtimaaqъ bir qurama-dыr.

QoşꝥꝚ saјꝚꝚꝚ—qamъnъstlar paartъjasъ hem Savъtлар hөkimetiniң aaꝛ-bilim (maqarъf), oova

hoçalьoqь, qarьratьbьf hem vaşoqa-da şunьn kiniin oobalardaaqь quramacьbьbьq iişlerinin bytiinsine kəmek edjər.

Qoşь sajuuzь—oobada, paartьja hem şuuraalar həkimetiniñ in birinçi doqь kəmekcisi-dir.

Oobaa cojьn at berin!

Emma ol, her nəce volsa-da qьmmat volmaçaq-dьr.

Savьbьtlar sajuuzьbьn IX-nçi isjezinde paartьja-sьz bir dajhaan səz səzledi, ol ɵɵz səzlerin bir enteçik qaarmaşdьrbьbraaq səzlese-de aşaaqdaaqь zaatlarь aсьq aьtdь: „dajhaan jooldaşьr, dьrnaq bilep vaşьnь-da syrip volmajaat.. Bizin ɵɵz aara ɵrən ruqta viirikmegimiz gerek, her bir dajhaanьn ikinçi bir dajhaan bile aravaa qoşьlan atlar jaalbь, qoşьlmaqь gerek. Nəce volsa volсьn, bize—oobaa-cojьn at berin!

Ooba hoçalьoqьbьn maşьbьn hem vaşoqa qurallar bilep yrcin edilmesi

Duьp devlet ooba hoçalьoqь bьsqьlaadьndan 1922-nçi jьbьn 1-nçi ɵktəbirinden vaşlaap, 1923-nçi jьbьn 1-nçi majьna cenli, qojberilen (satьlan).

Maşьbьn hem quraallarьn aatlarь.

1. Jeri iişlejən-dyzedijən maşьbьnlar	37 ¹ / ₂ m.	37,673	saan.
2. Toхьm sepjən maşьbьn	3 ¹ / ₂ ”	3,730	”
3. Jьqnajaan maşьbьn	4 ¹ / ₂ ”	4,637	”
4. Dəne arassalajaan	1 ”	979	”
5. Maal iimiti həzirlejən	1 ”	734	”
6. Syjt hoçalьoqьna degişli	3 ”	2,763	”
7. Ekinini onьşli etməge degişli.	1 ”	1,047	”
8. Ooba hoçalьoqьna degişli uşaq-dyşek qurallar	61 ”	60,739	”
9. Oraq hem	67 ”	66,938	”
10. Divigətil		43	”

S o o r a q l a r :

1. Jer işlejən-dyzedjən maşbınlardan nə hiillerin biljərsiniz?
2. Oların həjşylar pejdal? 3. Sizin taajlarda oların həjşylar ulanıljaar?
4. Əzinize belli bolan hoçalıq quraalların ispiis-kesini dyzin.
5. Şoların vaarın cotda qoşp gərin.

İşləmek gerek

Jer-suvdan paaj alan qarbp dəjhaanlar,
lindi qajraat edip, işləmek gerek;
Jaqt gıne sьqдын, zulyt astыndan,
Qadrın bilip, durmaan, işləmek gerek.

Quran ıcin, verjər, həkimet, maaja,
Bojn burmasın, dijip, qarbpılar vaaja,
Kər ənim almal, verilən paaja,
Başqa mətəc volmaan, işləmek gerek.

Kən çevirler, cekdin kəənəni jaatla,
Gyzeraan-durmşın, indi aavaatla,
Ur, tut, işe jarpş, ileriik aatla,
Gəlçek ıcin, iirmən, işləmek gerek.

Jatp qaalsan, şu huquuqdan, şu paajdan,
Ənki jaal, sytem gərərsin vaajdan,
Sьqlarsın hem bir jaandan, her taajdan,
Vaqtın-dır, sьrdırmaan, işləmek gerek.

S o o r a q l a r:

1. Jer işlejən-dyzedjən maşbınlardan nə hiillerin biljərsiniz?
2. Oların hajsylar pejdaal? 3. Sizin taajlarda oların hajsylar ulanıljaar? 4. Əziniz belli volan hoçalıq quraalların ispiis-kesini dyzin. 5. Şoların vaarın cotda qoşır gərin.

İşlemek gerek.

Jer-sqvdan paaj alan qarırp dajhaanlar,
lindi qajraat edip, işlemek gerek;
Jaqtı gıne sıqdın, zulm astından,
Qadrın bilip, durmaan, işlemek gerek.

Quran ıcin, berjər, həkimet, maaja,
Bojn burmasın, dijir, qarırplar vaaja,
Kər ənim almalı, berilen paaja,
Baqa mətəc volmaan, işlemek, gerek.

Kən çevirler, cekdin kəənəni jaatla,
Gyzeraan-durmışın, indi aabaatla,
Ur, tut, işe jarır, ilerik aatla,
Gəlsek ıcin, iirmən, işlemek gerek.

Jatır qaalsañ, şı huquuqdan, şı paajdan,
Ənki jaal, sytem gərərsin vaajdan,
Şıqlarsın hem bir jaandan, her taajdan,
Vaqtın-dır, sırdırmann, işlemek gerek.

Ооваамъз.

Meniñ gөнlim gynden-gyne şaat BOLAR,
Çooşьp-daşьp, aazaat BOLSA, OOVAAMЪZ;
Bytiin өmrim lezzet BOLAR, daat BOLAR,
Naadaanльqdan aazaat BOLSA, OOVAAMЪZ.

Palcьq taamlar jer astьndan cьqsalar,
Pençereler gyne qarşь baqsalar,
Hemme jerde iliktiriik jaqsalar,
Kөp sөjinem, kyşaat BOLSA, OOVAAMЪZ.

Jaqşь BOLAR, giiniş joollar dyzilse,
Batoqalara daaşь qumlar dөkilse,
Çylge-çylge servi aqac ekilse,
Bular BOLAR, ustaat BOLSA, OOVAAMЪZ.

Oovaamъz-dьr, diiriligin ooçaqь,
Çennet BOLAR her tarapь jaaz caaqь,
Syjci BOLAR valь, syjde-qajmaqь,
Laajьqlь-dьr, көp jaatlansa, OOVAAMЪZ.

Dajhaan, seniñ vaşa varsьn ooçaqьn,
Doolь BOLСьn, qьşda-jaazda vostaanьn,
Aajdьn BOLСьn, jeriñ-jyvirdiñ jataqьn,
Şaat jaaşaarьn, hoşvaqьt BOLSA OOVAAMЪZ.

(Saанььdan yтgetme).

Ajallar, tazece jaşamaj evreni!

Işci, dajhaan ajalları, hat-savat evreni! Bu bolsa—İliciñ vesjeti-dir. Başqa joldaşlarızda saajıñ, olara-da hat-savat evredin.

Oobalarda ıllılağa hat savat evredjən mektep asıajıñ qatıñ ijin.

Mektep jaajına jeten oqlanlarızda vaarıs-nynda köpilenc hem qargırlarıñ oqlanlarıñ oqıdıñ. Bu işi jerine jetirmek-siziñ voorısnyzdyr. Maşqalaanıñ aarasında, qız oqlanşqalarız her giiz oquvdan qaaldırmañ.

Bu qız oqlanlar, siziñ hoşalyq işinizi gøtermek ycin iñ birinçi kömekciler-dir. Şonıñ ycin-de buları hat-savatsız qaaldırmaq—hıjaanat dyr.

N. K. Kurupiskaja.

Şu oon jьльн icinde.

Quramaamьz qurьldь,
Azaatьlьq şьoqaarьnda;
Qajraatьmьz gөрindi,
Şu oon jьльн icinde.

Jalңььz erkek iişlemән,
Ajaallar hem qatьşdьq;
Qamьnььst vajdaqьna,
Iki el bilen jarьşdьq.

Baaj, iişaanь nьşaanlaar,
Biz-de den oq atьşdьq;
Əsişimiz gөрindi.
Şu oon jьльн icinde.

Hөkimet iişlerine,
Ajaallar hem cekildi;
Kөөne orp-aadatlar,
Kөki bilen kesildi.

Jaaş qььzlagьн gөz jaaşьna,
Atalar qaalma indi;
Qaalдь, qalьн, qajtarma,
Şu oon jьльн icinde.

Әşe Maxtuumova.

Ajaallar gyni.

8-nçi martda—bytiin jer jyzi ajaallary ɵɵzleriniñ ajaallar gynin bajram edjərler. Başoqa devletlerde bolsa şyndi entek ajaallar, erkekler bilen bir den huquuqlı volıp jaaşamajalar.

Bu gynde, ajaallar jıoınalşyp, ɵɵzleriniñ erkekler bilen bir den huquuqlı volıp bilinmelerin talap edjərler, ajaallar jaaşajbşpı jaıqşylanırmaq ycin, her hiil quramalar qurajalar.

Bizni şuuraalar hɵkimetinde bytiin qaanuunlar, ajaal-erkekler ycin bir den-dir. Bizde, ajaallar hɵkimetri idaara etmėge-de haqlıdır. Ajaallar ɵz havlıbşpı icinde-de doolı huquuqlı ɵ ejesi-dir, ol, ɵ icindeki baar hoçalıoqa erkek bilen den şarik-dir.

Şuuraalar orşjetinde jaaşajaan ajaallar, 8-nçi mart gyninde jıoınalşyp, ɵɵzleriniñ memleket durmşbndaıq çemaaıat iıřlerine aaralaşmaq hem oılanlar terbijelmek meselelerin acmalıdır.

Azaat ajaal, azaatlıqdan nɵ hiil pejdaalanmaq hem ol azaatlıoı qooraap, şuuraalar memleketini berklendirmegi-de bilmelidir. Azaat ajaal, ɵziniñ oılanlarb devlete pejdaalı qırazdaan edip, terbijeləp sıqarmaı-da bilmelidir.

Dajhaan ajaallary, ajaallar gyninde varıp mektebe jazlıbı-da, oıybı, hat savatlı volıı.

Şuuraalar hokimetine saq aqlaaly oqlanlar gerek.

Eger-de men gerlep biljen
bolsam-dym, ine şöjle dijerdim:

— Meniñ aqlymdan oqla-
maan.

— Meniñ jyzime ysgirmen,
aqlanmaan, bolmasa men syrqa-
vlaarın, ol, meniñ ycin eren
jaman bolar.

— Meni gök boqma ve
şona menzeş joqlıyly syrqa-
vlara duucaar etmen,—bolmasa men onıñ jaaly
syrqaqlardan belki heläk boların.

Meni elden-ele gäterip, syjrap jöermen. Meni
gäterende eren saqlıq bilen gäterip saqlıq bilen
hem jatırın.

— Maña kempuut ve şona menzeş zıjaanly
zaatlar bermen.

— Maña reziinden, esgiden edilen emçek hem
aadam varmaqly soordırmaan.

— Maña uqlatçaq volyp tirjek kimiin zaat-
lar berip, azaar bermen.

— Meni tıjaatır oınlarına, qartına hem
onda-munda qonaqa jöritmen—joqlsam men diinc
uqlaar bilmerin.

— Maña aqlıylynda cejnelen zaat bermen.

— Maña saaj, koof, saqr kimiin zaatlar
bermen,—men saql bolmaq islejerin.

Arassalьq — saqlьq saqlajaar.

Saql volmaq ycin ɵɵz durjaan ҫaajьнь, gejni hem endaamьнь arassa saqlamalь-dьr. Tozan hem kir-hapalьq—biziң duşmaamьmьz-dьr, şonьң ycinde bular bilen gɵreşmek, bulardan saqlanmaq gerek-dir.

Kir hem tozan ɵɵzi bilen her hiil mɵɵr-mɵɵcekler jɵridjər. Olar bolsa bize ɵrən kɵp zьjaanlar jetirjər. Joqьньсль hassalьqlarьң kɵpisi şol mɵɵr-mɵɵcekler ysdi bilen geljər.

Meselem, bit ysdi bilen, bize ɵɵrginli (сььfnoj) tiif-qara hassalьq, taqta bit, byre ysdi bilen bolsa qajtama (bozвьraatнь) tiif, maama, incge keseli hem vaşqada bir nice keseller-joqьşjaar. Сььвьnлар ysdi bilen hem-qaanль ic gecme, ici aaqьtma tiifi hem-de vevaa keseli kimiin joqьньсль keseller joqьşjaar.

Joqarqь joqьньсль hassalьqlardan saqlanmaq ycin, şol hiil mɵɵr-mɵɵceklere ɵrciiməge jool vermeli dəl-dir; munьң ycin hem iң jaqşь cəre-arassalьq-dьr.

Taam daalaqьнь (poolьнь) arassalaanda ɵɵl esgi bilen sypirip, jeri sypirende hem ilki suv sepip sypirmeli-dir, hem taamьң jeke ortalarьң sypirip qojmaan, belki burclarьң-da sypirmeli-dir, emma cɵp-cərleri bolsa ooda, pece atmalь-dьr.

Nahar ɵninden elini saavьn bilen juvmalь-dьr. Her eptde juvьньp, kɵjneк-валаqьнь calşьrtmalь-dьr. Kɵjneк valaqь juvanda suvь qajnatmalь-dьr.

Əjde hiic bir vaqьt juvьltmadьq qaap-qaac qojmalь dəl-dir, juvьndь suvьнь hem ɵj jaanьna dɵk-mekden saqlanьp, onь ɵɵzine ajratььn qazьlan cuqьra dɵkmeli-dir.

СЪВЪЛНАР, қаларън, һара дөкин уydine јьоу-нальъяарлар. Ine шонън уcin-de өј теверегинде һара дөкин заатлар нәсе ааз болса, шонса-да съввн kimiin мөөр-мөөçеклер аазалјаар. Тақта битлери истекән сува бир истекән изәк даашънън авнъоуън қијър, јаада қажнаан сув билеn јооқ еtmели-dir. Қажнаан сув сеpeн caақтада жеке бир јоола сеpmән, белки 2—3 јоола сеpmели-dir. Болмаса онън јумъртојаларъ қаальр, jene-de өрçимәге ваşлајаар.

Таамън pençeresini ertiir, аошам 4—5 minuyt асьр, icine саар һаваа иivermели-dir. Сеbeви-aadamън саоульоуъ уcin gerekли заатларън иң биринçisi саар һаваа-дыр.

Araq-bizin duşmaanъmъz-дыр. Içgiçilik iiliң qarъырльоуъна сеberкәр-dir.

Içgiçilige qarşь çoresiң.

Içgiçilik адам вааласъна өрән улъ зъјаанлаг getirjәр. Сеbeви ispiirt иң биринçи аавъ-дыр. Бу аавъ болса адамън јуегине, beјnisine, bevregine, icegesine өрән улъ зъјаан jetirjәр. Içgi icjән адамда саој адамга қараанда herhiil һа-салъqlar көр волақан волјаар. Içgi icjән адам her вақыт-да, her hiil белә-қазaa, вақытсьз-льqlara ucрајаар. Көpилеnc јаноуън kimiin, улъ белaa-қазaaларън дөremегине-de şol içgiçilik сеberкәр волјаар. Her бир хъјаанат-çьнаajatън јyzde 75 piresendi şol içgiçilikden һаасъл волјаар.

Bir маşқалаанън ваşльоуъ болан ата еnәниң içgiçiligi сеberли, şol маşқалаанън bytiin ооқлан-çьqlаръ һеләк волјаар. Içgiçilik билеn meşquul

boljaan aadamlardan gevrede qaalan oqlanların her jyzde 80-ni sense-jaarın aqıllı, aqmaq volıp doqjaar, 10 essesi-de qara quşlı aaqıllı boljaar. Icgı icjən maşqala oqlanlarının her jyzde 44 birinçi doqjan jıllı, jaaşamaan ɵljər. Emma icgi bilen meşquul bolmajaan-saq maşqaladan doqjan oqlanlarını bolsa birinçi jıllında her jyzde jeke 9 ɵljər.

Icgıçilik—her hiil ɵmirlik keselleri, qarır-lyq, hıjaanat, oqlıq-çumirligi doredjər.

Icgıçilik—biziñ in birinçi qorqınlı duşmaan-nyz-dır. İle şunın ycin-de bu işe qarş bytiin gıjımız bilen gɵreşmegimiz gerek-dir. Bu icgiçilik işi bilen kɵpilenc hem ajaallar ɵrən berk suuratda qarşlyq gɵrkezip gɵreşmeli-dirler. Sebevi—ɵrlerinin, doqjanların, oqlarının ysdı bilen, bu icgiçilikden in ulı azaar, çepaa cekjən ajaallar-dır.

Ej dajhaan ajaallar, siz icgiçilige qarş berk suuratda gɵreşin, oova şuraasın, icgiçiligi qadaqan etmek doqırsında qaraar sıqarmaqlı ovalarda qazet-çurnaal oqljaan ɵjin asılmaqlı haasıl edin, şolar jaalı işleri jyze sıqarın. Maşqala icindəki oqlan-uşaqın edepli suurata gɵnil acarlıq ojnaşp-gılışmegi-erkekleri icgiçilik kimiin aavlı belaalardan bezdirməge severkər voljaanlyqın jaadınzdan sıqarmaan.

Əz oqlanlarınız, ırş idarası, oova hoçalıq hem vaşqa idaralarını beden terbijesi (fiiz qultuura) qırçooqlarına varmaqdan qadaqan etmən. Bu qırçooqlar bolsa jaaşlar icgiçilikden saqlajş bir yjışmek-dir.

Bizniң jooqsylar vajramlarymyz.

1. Kөөne hasaap (istiil) bilen 25-nçi öktävirde täze hasaap bilen 7-nçi nojaavirde—savььtlar hөkimetiniң quralan gyni.

2. 1-nçi Maaj — Bejnemilel - Zehmetkeş vajramь.

3. 18-nçi mart—Paryьz Qammuunasь.

4. Kөөne hasaap bilen 9-nçi, täze hasaap bilen 22-nçi jaanvarda zehmetkeşlerin paatyşaa tarapyndan atьlan gyni.

Sizniң qьзыл qoşьnyң dyzilen gyni hajsь gyn?

Sizniң rolq vajramьnyz hajsь gyn?

1-nçi Maaj

1-nçi Maaj—bytiin dynjə zehmetkeşleriniң vajramь-dьr. Bu vajram mundan 30 jьl өң başlandь. Bytiin dynjə zehmetkeşleri taajьndan sajanьr qurьltaja jьqnalap vekiiller, өөzleriniң zehmet vajramlary, jaa-da өөz-өөzlerin aazaat etmek joolьnda bir çaan, bir ten volьp gөreş vajramlary bolan 1-nçi maajь qaraar etdiler.

Ine şol vaqьtdan başlap, bytiin dynjə iş-zehmetkeşleri şy gynde zaavьt-pavriiklerde iş taşlajaarlar. Olar, by gynde көcelere topar-topar volьp, ellerine qьзыл vajdaqlar alьp, azaatьoqa сыqmaq uoььnda gөreşmek ajььmьn ajььjaarlar. Şonyң bilen baraabar olar vajlar:

— Gьjc bizde, Gьjc zehmetde, dijjərler. Dynjə jyzinde, hөkimet vajlar elinde bolan jerlerde,

iişci-zehmetkeşlere öözleriniñ zehmet vajramlağın etmäge, ööz aara qoşylşmalarına hökimetleri pəsgel berjər.

Baajlar, işci-zehmetkeşlerin gycilerinden, oların ööz aara qoşylşmalarından qorqyjaarlar.

Jeke biziñ şuuraalar devletinde işci-zehmetkeşler, erkinlik bilen, şaatlanıp, 1-nçi maaj gynini vajram edjərler.

Birinçi maaj vajramı

Nəçe vaqıtlar hoorgıq gərdik baajlardan,
Gəreş gyni, birinçi maaj vajramı.
İşciler birleşip on biir aajlardan,
Gəreş gyni birinçi maaj vajramı.

Zulm etdiler syjthoor qarnı qaavalar,
Aaqlaşyp, gyn gərmiş ata-baavalar,
Zehmetkeş dajhaanlar, iiller, oobalar.
Birleşmeli, birinçi maaj vajramı.

Joоq volar zaalmlar, dynjæde qaalmaz,
Gym volьp giderler, dolanьp gelmez,
Joоqsь zehmetkeşin haalьnь bilmez,
Gøreş gyni-birinçi maaj vajramь.

Bu vajramda gøreş etmegimiz gerek,
Zaalьmьndan көp jandь jurek,
Usda-cekic alsьn, dajhaanlar oraq,
Gøreş gyni-birinçi maaj vajramь.

işci, daihaan, vatraq, haqьmьz alьp,
Dynjæden qaanhoorьn көkini jolьp,
Bytiin dynjæ joоqsьllarь bir volьp,
Gøreş edin, birinçi maaj vajramь.

Azaat volдьq, çevir-çeraa көp cekip,
Zaalmlar hoorladь, qaanьmьz dөkip,
Qьzьl vajdaq alьp, көcäge cьqьp,
Gøreş gyni-birinçi maaj vajramь.

Aaq-Mьraat Aaj-Doqьdь oqьlь.

**Туркменистан Сатсьжал Савььтлар Риспуивлиikesi,
Дуьр Іçрааіје Қамьтьтьь hem Halq Қамьсаарлар
Савьтьньн „Туркмен Тәзе Елирвиіsi“ дооғьсьн-
даақь.**

Q A R A A R Ъ

Turkmenistan Satsьjaal Savььtлар „Rispuivlii-kesiniң Duьp Іçraaije Qamьтьтьь jaanьnda, latьn harьp esaasьnda turkmen eliirviisini dyzmek uqьrьnda iіşlejәn qamьтьтььn aşaaqdaaqь dyzen „Turkmen Tәze Eliirviisi“ ni tasdььq edilmeli.

2. Şu latьn esaasьnda dyzilen tәze eliirviini devlet eliirviisi, dijip, hasaaplanjaar. Arap harьp esaasьnda volan көөne eliirviі bolsa devlet

idaaralary hem mektepler bytiinleji bilen „Tyrkmen Tæze Eliipviisi“ ne gecene cenli, jerdilmeli.

3. Tyrkmenistaan dujp Içraaije Qamьтыьтыь jaanьnda volan „Tyrkmen Tæze Eliipviisi“ ni iisъ jyzine сыqarmaq uoryнда

iisъlejæn Qamьтыьтыь bilen Maqaarьp Halq Qamьsaarьlyqь, devlet idaaralaryнь, hoçalyq quramalaryнь hem medenii, içtimaaqьы ujişmeleri daqьыda millii metbuuatь næ hiil hem-de hacañ „Tyrkmen Tæze Eliipviisine gecirmek joollaryнь bel-lær, bir aaj içinde iisъ pь-lanьны jazmalь.

4. Tyrkmen tæze eliipviisini devlet quramalaryнда, medenii durmьş-тыьzda iisъ jyzine сыqarьmaq hem-de berkleşdir-mek ucin, Tyrkmenistaan

dujp içraaije qamьтыьтыь aadyndan bytiin zehmetkeşlere jëriite çarnaama jajratmalь.

TSSR Dujp Içraaije qamьтыьтыьның baş tutanь: Aјtaaqьf.

Halq Qamьsaarlar Savьтыьның baş tutan oğьn-basarь: Pasquitski

Duyp Içraaqoom mirzesi: Qaarьfь.

латын хатры өссөндө түзүлөн

Tyrkmen eliipviisi

چەكلىيلەر		چەكسىزلەر			
A a	E e	B b	C c	Ç ç	D d
а а	е е	б б	с с	ç ç	д д
at	elium	б	с	ç	д
Ә ә	I i	F f	G g	H h	J j
Ә ә	и и	Ғ ғ	g.g	h h	җ җ
Ә ә	й й	ф	г	х	й
Ь ь	O o	Q q	L l	M m	N n
ь ь	о о	q q	l l	m m	n n
ь (ы)	о	қ	л	м	н
Ө ө	U u	N n	P p	K k	G g
Ө ө	u u	н н	р р	к к	г г
ө ө	у	ң	п	к	г
ö ö	U u	R r	S s	Ş ş	T t
ö ö	u u	z z	s s	ş ş	t t
ö ö	у	р	с	ш	т
Y y	,	V v	X x	Z z	Z z
y y	apostrof	v v	x x	z z	z z
у		у	х	z	z

Təze geldi, kəone sьq!

Bir nəce jyz jьllar qarlatda dojan,
Arap harь, aaramьzdan sьq indi!
Tyrk-taatar milleti, senden sьn dojan,
Vaqtьn tarьp, aaramьzdan sьq indi!

Bir nəce asьrlar besləp-beçerdik,
Sьrqavльqdan seni ezip icer-dik,
By dynjəden aarmaanльça gerek-dik,
Dujьlansьn, aaramьzdan sьq indi!

Çedelleşmən, indi kiptiң qьsь-ber,
Oqььn-oqььn daraqlьoьn vasь-ber,
Eglenme-de qoşьn alьp, vasь-ber,
Vaqtьn gecdi, aaramьzdan sьq indi!

Tyrkolozь qurьltajь acьldь,
Latьnca gəterlip, senden qacьldь,
Bir nəce sьnaqlar edip gecildi,
Ur, tut, vasьm aaramьzdan sьq indi!

Liinin səzi: „by bir ьnqьlaap volçaq“,
Tiixniike iişine jeңillik berçek,
Medenijet oоçaqьnьn dujьvini qurçaq,
Təze geldi, kəone bolsan, sьq indi!

Gyn-doqarda vi ьnqьlaap jaşaçaq,
Təze geldi, kəone bolsan, vaş aşaaq,
Jyziң-aңььq, jeңsəң-vəriik, sььnьn-qaq,
Qьraoьnь by ylkeden cek indi!

Maxmuut Ёsmaajьlf.

Intirnas̄jooṅai marş̄.

(Bejnemilel).

Qozqal, ojan, laqnat edilen,
Qullar hem aaclar dynjəsi!
Duşmaandan öc alsın doken,
Dullar, jetimlər göz jaaş̄!
Jemirers, kəone dynjəni,
Онъ оръна биз qurars,
Dyzeders, avadan təzəni.

By həzir in aaxьrqь,
In qatь, ulь urş̄,
Bolar bejnemilel
Bytiin ьnsaan aazaat.

Bizi hiic kim aazaat etmez,
Etsek, eders biz öözimiz.
Bizi hiic kim şaat etmez.
Etsek, eders biz öözimiz.
Jəri, zaalьmlar biz qarş̄,
Qajraat bilən urş̄p varalь;
Doqş̄n jalьrьldaap erk gynes̄i,
Huquqlarьmьzь alalь.

By həzir in aaxьrqь,
In qatь ulь urş̄;
Bolar bejnemilel
Bytiin ьnsaan aazaat.

Biz, vaar çahaanьn iışcileri,
Biz, vaar dynjənin esgerleri;
Jerler biziң ööz jerimiz,
Сьqalь urş̄ mejdaanьna biz,
Duşmaanlar hoor volьp qacar;
Сьqars hem ьnanjaars biz,
Gyn bize niurьn secer.

By həzir in aaxьrqь,
In qatь ulь urş̄;
Bolar bejnemilel
Bytiin ьnsaan aazaat.

ВВТТЕ. МQ. тавъръоѣ војъна јерине јетирди.
ИСПОЛНЕНО ПО ЗАКАЗУ ВЦК НТА.

D. Fai 1321

Nur für den Lesesaal

ULB Halle
001 737 767

3/1

Birleşin, bytiin jer jyzinin jooqsýllary!

M. GELDIJIF.

DAJHAAN

ELIIPBIISI

IKINÇI JOOLA BASYLSYB.

Tyrkmenistaan Devlet Neşrijaaty.

AŞO|ABAAT, 1929-nyj ýyl.

